

รายงานฉบับสมบูรณ์

การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน
โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

Evaluation of the new substance abuse prevention model
among young population of Nakhon Pathom Province, Thailand
(รหัสโครงการ 62-01619-0006)

โดย

อ.ดร.ภารณี นิลกรณ์ และคณะ

สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ได้รับทุนสนับสนุนโดย

ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.)

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พฤศจิกายน 2563

สัญญาเลขที่ 62-01619-0006

รายงานฉบับสมบูรณ์

การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน
โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม
(รหัสโครงการ 62-01619-0006)

โดย

อ.ดร.ภาารณี นิลกรณ์ และคณะ

สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ได้รับทุนสนับสนุนโดย

ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.)

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พฤศจิกายน 2563

Final Report

Evaluation of the new substance abuse prevention model
among young population of Nakhon Pathom Province, Thailand

(Contract no. 62-01619-0006)

By

Dr. Paranee Ninkron and others

Department of Public Health, Nakhon Pathom Rajabhat University

This project was supported by

Centre for Addiction Studies (CADS)

Faculty of Medicine Prince of Songkla University

November, 2020

ชื่อเรื่องวิจัย	การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม
หัวหน้าโครงการ	อาจารย์ ดร.ภารณี นิลกรณีย์ และคณะ

บทคัดย่อ

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยนั้นยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนจังหวัดนครปฐม ที่สะท้อนจากปัญหาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดแนวทางในการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการอภิปรายกลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ภายใต้แนวคิดการประเมินผลแบบ CIPP Model (Daniel L. Stufflebeam) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ผู้ปกครองของเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ครู ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรทางสาธารณสุข และกลุ่มผู้นำชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า ผลประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) จังหวัดนครปฐม มีนโยบายที่ชัดเจน ตลอดจนระดับสูงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด 2) ปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation) พบว่า สถานที่ตั้งของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอเมืองนครปฐมโครงการมีความเหมาะสม ผ่านการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) พบว่า มีวิทยากรมาให้ความรู้ภายใต้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติด และอบายมุข อย่างสม่ำเสมอ และในพื้นที่มีการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดปัจจัยเสี่ยงซึ่งเป็นวงจรสำคัญของปัญหา ยาเสพติด ผ่านความร่วมมือของแกนนำชุมชน 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) พบว่า ในพื้นที่มีการดำเนินการทั้งการเฝ้าระวัง การจับกุม ผ่านเครือข่าย และมีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุขในพื้นที่ และสมาชิกทั้งหน่วยงานราชการ และภาคประชาชน มีความตื่นตัว ในการแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดร่วมกัน

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม มีดังนี้ 1) ด้านสถานะแวดล้อม (Context) พบว่า บางชุมชนในพื้นที่ยังเป็นแหล่งมั่วสุมแพร่ระบาดของสารเสพติด และบางพื้นที่ยังเป็นจุดเสี่ยงต่อการพักยาที่กระจายสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และยากแก่การจับกุม ตลอดจนปัญหาในโรงเรียนบางพื้นที่ยังพบว่ามีสถานที่ไม่เอื้อต่อการไปมั่วสุมใช้สารเสพติด และบางพื้นที่ไม่มีกฎ ข้อบังคับ ขาดการเฝ้าระวังการใช้สารเสพติดอย่างที่เป็นรูปธรรม 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) ควรมีการประชุมกำหนดและแสดงบทบาทร่วมของ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการด้านยาเสพติด และควรมีหน่วยงานกลางสร้างระบบเครือข่ายช่องทางสารสนเทศ เพื่อประเมิน ฝ้าระวังสารเสพติดในชุมชน โดยการดำเนินงานของทีมงานทางด้านสาธารณสุข เพื่อทำหน้าที่ ป้องกันเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ 3) กระบวนการ (Process) ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างศักยภาพ ผู้เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเสพติดในเยาวชน โดยเฉพาะบุคลากรทางด้านสาธารณสุข ครู และเยาวชน ใน ด้านการสังเกตพฤติกรรม ทักษะที่เกี่ยวข้อง และมีแผนการดำเนินงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมชุมชนแบบบูรณาการ ด้านการป้องกันสารเสพติดของทีมเครือข่ายชุมชน ผ่านระบบการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการ ป้องกันปัญหาสารเสพติดในพื้นที่ เพื่อรับรู้และแก้ไขปัญหาาร่วมกันเมื่อพบ และ 4) ผลผลิต (Product) ควร สร้างระบบประเมินกลุ่มเสี่ยง และมีระบบการประเมินผล สร้างทีมเครือข่ายป้องกันยาเสพติดต้นแบบที่ทำ หน้าที่เป็นพี่เลี้ยง และร่วมกันสร้างกระบวนการค้นหา วิเคราะห์ความสนใจ เพื่อให้เยาวชนร่วมกันคิดกิจกรรมที่ เหมาะกับความสนใจของตนเอง เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

Research title	Evaluation of the new substance abuse prevention model among young population of Nakhon Pathom Province, Thailand
Project Leader	Dr. Paranee Ninkron and others

Abstract

Today, the problem of drugs is a threat to the security of many countries around the world. Especially in Thailand, recreational drugs use is a very important social problem. This research aims to assess the effect of a new prevention model for drug abuse among young people of Nakhon Pathom Province reflecting the problem in this area to provide solutions to problems that are concrete and appropriate to the context of the area. This study applied qualitative research through group discussions and in-depth interviews data were analyzed by means of thematic analysis under the CIPP Model (Daniel L. Stufflebeam) evaluation concept. The sample included young people at risk of substance abuse, their parents, teachers, school administrators, health personnel and community leaders.

The results of the study revealed the evaluation of the new drug abuse prevention model in youth. Through cooperation of relevant sectors Nakhon Pathom province found that 1) Context evaluation in Nakhon Pathom Province has a clear policy as well as high level of focus to solve the drug problems. 2) Initial factors / Input evaluation found that there is a drug prevention and suppression operation center in Mueang Nakhon Pathom district through the support of relevant departments 3) Process evaluation found that there were lecturers to provide knowledge under the school project for white, safe, drug and deception on a regular basis. In this area there is a behavior modification camp in cooperation of the community leaders which reduces risk factors that is a key cycle of the drug problems. 4) Product evaluation found both seizure surveillance through the network and the implementation of the white-safe, drug-safe, and immoral education projects in the area. Members of the government agencies and the public sectors are working together to address the problem of the substance abuse in this population.

With cooperation of relevant sectors of Nakhon Pathom Province, the followings are the problems, obstacles and suggestions in preventing drug abuse among this young population: 1) Environment (Context): It was found that some communities in this area are still a mixed source of this drug epidemic. In some areas, it is a risk for drug breaks spread to other regions, which makes it easy for young people to access. It is difficult to arrest and solve problems at the same

time in some schools. In some areas, there are no rules and regulations, lack of concrete surveillance of drug use. 2) Input factors should be meeting to define and show the roles of those involved in drug management. There should be a central agency to build a network of information channels to assess drug surveillance in the community by the implementation of the public health team 3) Process: There should be workshops to build and enhance capacities of people involved in prevention of substance abuse among the young population, in particular, public health personnel, teachers and young people in the field of behavior observation related skills. It will be useful to have an action plan resulting from the integrated community participation in drug prevention of the community network through a communication system and information exchange to prevent substance abuse problems in this area. This will recognize and solve problems together when encountered and 4) Productivity (Product): It should create a system for assessing risk groups. An evaluation system to create a prototype drug prevention network team that will act as a mentor will be useful. Jointly build search process to analyse interest can bring young people together to cultivate activities suitable for their own interests to achieve sustainable solutions.

กิตติกรรมประกาศ

การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ต้องขอกราบขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในอำเภอ กำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอสามพราน อำเภอพุทธมณฑล ที่กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะจนงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ทางทีมงานวิจัยขอขอบพระคุณศูนย์ศึกษาศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่ส่งเสริมทุนสนับสนุนสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้สนับสนุนได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยและคณะได้ใช้ความรู้เพื่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จนดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อาจารย์ ดร.ภรณ์ นิลกรณ์ และคณะ

คำนำ

โครงการวิจัย “การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม” นี้ ได้รับการสนับสนุนจากแผนงานศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม เพื่อนำผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ที่เหมาะสมและแก้ปัญหาได้จริง

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน ให้กับหน่วยงานของภาครัฐ และภาคประชาชน สามารถนำไปใช้กับพื้นที่อื่นๆ ได้

อาจารย์ ดร.ภรณ์ นิลกรณ์ และคณะ

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ง
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล	6
2.2 แนวคิดรูปแบบการประเมินผลโครงการ	7
2.3 ประวัติความเป็นมากองทุนแม่ของแผ่นดิน	11
2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	18
2.5 หลักการประเมินโครงการ	21
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 กรอบแนวคิด	37
3.2 ตัวแปรที่ศึกษา / นิยามคำศัพท์	38
3.3 รูปแบบการศึกษา	38
3.4 พื้นที่ ประชากร จำนวนขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง	38
3.5 เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล	41
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ

บทที่ 4 ผลการวิจัย

	หน้า
4.1 ผลการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม	45
4.2 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติด รายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม	51
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	
5.1 สรุปผลการวิจัย	48
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	50
5.3 ข้อเสนอแนะ	53
เอกสารอ้างอิง	55
ภาคผนวก	63
ภาคผนวก ก ประวัตินักวิจัย	64
ภาคผนวก ข บทความสำหรับเผยแพร่ (infographic)	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของหลายประเทศทั่วโลก พบว่า ประมาณ 275 ล้านคนทั่วโลก ซึ่งมีประมาณ 5.6 เปอร์เซ็นต์ของประชากรโลกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี ใช้น้ำยาเสพติดอย่างน้อยหนึ่งครั้ง และจำนวน 31 ล้านคน ที่ใช้น้ำยาเสพติดต้องทนทุกข์ทรมานจากความผิดปกติในการใช้น้ำยาเสพติด ประกอบกับคนหนุ่มสาวทั่วโลก 13.8 ล้านคนที่มีอายุระหว่าง 15-16 และระบุว่ามียุติภัยชีวิตราว 450,000 คน (United Nations Office on Drug and Crime (UNODC), 2018) จากข้อมูลสำนักงานสหประชาชาติว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรม (United Nations Office on Drug and Crime, 2016) พบแนวโน้มของการใช้สารเสพติดในระดับโลก เมื่อวิเคราะห์แยกรายภูมิภาค พบว่า ในแถบเอเชียใต้ และตะวันออกเฉียงใต้มีผู้ใช้สูงกว่าภูมิภาคอื่นของโลก (United Nations Office on Drugs and Crime, 2016) และการแพร่ระบาดของสารเสพติดมาจากหลายทิศทางซึ่งเส้นทางการค้าของจะกระจายตัวอยู่ในทวีปต่าง ๆ ทั่วโลก และพบว่าในภูมิภาคเอเชียเป็นจุดพักยาจากภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อนำส่งไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2557)

สำหรับประเทศไทยนั้นยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยความรุนแรงอยู่ในระดับที่ได้รับการกล่าวถึงในการประชุมสัมมนาระหว่างประเทศเสมอๆ ทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตยาเสพติด เป็นตลาดสินค้า และแหล่งที่จะนำยาเสพติดต่อไปประเทศอื่น ๆ นับวันปัญหาเสพติดได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และพื้นที่นำเข้ายาเสพติดส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เดิม โดยเฉพาะการนำเข้าทางภาคเหนือของประเทศไทยในกลุ่มจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย โดยมีการนำมาพัก และส่งแพร่กระจายในบริเวณภาคกลาง ซึ่งมีปริมาณสัดส่วนการนำเข้าสูงขึ้นสูงถึงร้อยละ 75.8 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2553) และจากผลจากการสำรวจสถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 - 2557 พบว่าสัดส่วนของผู้เข้ารับการรักษาใหม่มากกว่าผู้บำบัดรายเก่า โดยคิดเป็นสัดส่วนค่าคงที่อยู่ที่ร้อยละ 77 - 80 อายุที่ใช้น้ำยาเสพติดครั้งแรกของผู้บำบัด มากกว่าร้อยละ 50 จะมีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี และอีกกลุ่มที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกพื้นที่ คือ กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี จากการศึกษาพบว่า อายุเฉลี่ยที่เสพยาเสพติด คือ 15 - 17 ปี บางคนเสพยาบ้าครั้งแรกที่อายุเพียง 7 ปี (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2554) สำหรับตัวยาที่ผู้เข้ารับการรักษาใช้เป็นตัวแรกมากที่สุด คือ ยาบ้า (ร้อยละ 76 - 79) รองลงมา คือ กัญชา (ร้อยละ 11 - 13) และสารระเหย (ร้อยละ 4 - 7) และยังคงพบกลุ่มเสพยาใหม่ คือ กลุ่มเยาวชนที่มีอายุ 15 - 19 ปี และอายุต่ำกว่า 15 ปี ถึง ร้อยละ 21.5 ซึ่งจากสถิติของผู้เข้ารับการรักษา พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั้งที่อยู่นอกระบบการศึกษาและในระบบการศึกษา โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2557)

จากข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ยังพบการระบาดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่า ประชาชนในภาค 7 ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ มีปัญหา ยาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในระดับมาก และมีโอกาสพัฒนาไปถึงระดับมากที่สุด (ร้อยละ 6.0) โดย จังหวัด นครปฐม เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจากข้อมูลเชิงลึก พบว่า เป็นจุดพักยา ตลอดจนเป็นทางผ่านของยาเสพติดไปยังจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้ยากต่อการควบคุมและเป็นปัญหาที่สำคัญต่อ กลุ่มเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2555) และสถานการณ์พฤติกรรม การติดยาเสพติดในช่วงอายุ 13 - 19 ปี ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า มีอัตราการใช้ยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 37 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม, 2559) และสถานการณ์ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดของจังหวัด นครปฐมในปี 2558 - 2559 พบว่า ภาพรวมเมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ช่วงอายุที่มีสถิติเข้ารับการบำบัดสูงอยู่ ในช่วงอายุ 12 - 17 ปี พบ 139 ราย คิดเป็นร้อยละ 15 และช่วงอายุ 18 - 24 ปี พบ 136 ราย คิดเป็นร้อยละ 15 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดสูงเริ่มที่ช่วงอายุ 13 - 19 ปี (สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดนครปฐม, 2559) ซึ่งจากพัฒนาการช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเชื่อมต่อระหว่างวัยเด็กกับวัย ผู้ใหญ่ถือเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุด และเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ส่งผลให้แบบ แผนความต้องการด้านต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยจะชอบทำสิ่งแปลกใหม่ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไวต่อความรู้สึก และไวต่อสิ่งเร้าภายนอกที่กระทบจิตใจซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรม การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม เช่น การเบียดเบียนทางเพศ การสูบบุหรี่ การเสพยาเสพติด การดื่มสุรา ฯลฯ (Santrock, 1996)

จากการดำเนินการในแต่ละด้านรัฐบาลจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก โดยเฉพาะการ ดำเนินงานด้านการบำบัดรักษา ซึ่งการแก้ไขปัญหายาเสพติดรัฐบาลไทยได้ดำเนินการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ใน 15 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 มียุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ซึ่งการดำเนินการแก้ไข ปัญหายาเสพติดองค์กรอาชญากรรมการค้ามนุษย์ นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต การพัฒนาสุขภาพของ ประชาชนเน้นการสร้างเสริมเข้มแข็งให้กับครอบครัว ชุมชน โรงเรียนและวัด เพื่อทำให้เกิดแนวร่วมในการ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม รวมเน้นการบำบัดรักษาให้ผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดกลับมาใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติ ซึ่ง ถือว่าเป็นการตัดวงจรปัญหายาเสพติด และจากยุทธศาสตร์การดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลาของรัฐบาล องค์กรประกอบหลักของยุทธศาสตร์ไม่ได้เปลี่ยนไปรัฐบาลยังคงเน้นภารกิจงานในมิติต่าง ๆ อันประกอบด้วย การ ควบคุมการแพร่ระบาดของตัวยาเสพติดและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการค้า/การขนยา นโยบายในบางช่วงที่ผ่าน มามุ่งเน้นด้าน การปราบปรามมากกว่าการป้องกันโดยมองว่าหากสามารถปราบปรามจับกุมผู้ค้าได้ปัญหาก็จะ หหมดไป การแก้ปัญหายาเสพติดที่ผ่านมาเป็นการสั่งการจากระดับบนลงล่าง และเน้นให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็น ผู้ดำเนินการเป็นหลัก ที่ผ่านมามีปัญหายาเสพติดถูกมองแบบแยกส่วนในด้านการป้องกัน ปราบปรามและการ

บำบัดฟื้นฟู โดยแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบก็ดำเนินการแต่เฉพาะในส่วนของตนขาดการบูรณาการด้านความร่วมมือในการป้องกันการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของเยาวชนทำให้การแก้ปัญหาไม่ครบวงจร ดังนั้นแม้รัฐบาลมีนโยบาย มาตรการต่าง ๆ มากมาย ก็ยังไม่สามารถยับยั้งนักเสพยาใหม่ได้สำเร็จ จากปัญหาการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของหลายประเทศทั่วโลก และได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยในแถบเอเชียปัญหาผู้ไชยาเสพติดที่ (United Nations Office on Drugs and Crime, 2018) พบคือ นักเสพหน้าใหม่ และมีอายุเริ่มเสพลดลงเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง พื้นที่การระบาดส่วนใหญ่พบมากในภาคกลาง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 7, 2558) และจากการทบทวนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ แต่ยังคงขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดในพื้นที่ที่ครอบคลุมถึงความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการในพื้นที่ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาก่อน

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นปัญหาการใช้ยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนครปฐม และปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการจัดการยาเสพติดในพื้นที่ แต่เมื่อศึกษาจากข้อมูลเชิงพื้นที่ยังพบมีปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในระดับมาก และมีโอกาสพัฒนาไปถึงระดับมากที่สุด (ร้อยละ 6.0) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) และจากการศึกษาข้อมูลพบว่าในภาคกลาง โดยเฉพาะจังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร จากข้อมูลเชิงลึก พบว่า เป็นจุดพักยาตลอดจนเป็นทางผ่านของยาเสพติดไปยังจังหวัดอื่น ๆ เพราะจากลักษณะพื้นที่จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่อยู่ไม่ไกลจากจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีการลักลอบนำเข้ายามาจากชายแดนของประเทศใกล้เคียงที่พบว่าเป็นแหล่งผลิตสำคัญที่อยู่รอบประเทศไทย ซึ่งยาที่ผลิตนั้นมีการนำมาพักและส่งต่อไปที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง จึงส่งผลให้ยากต่อการควบคุมและเป็นปัญหาที่สำคัญต่อกลุ่มเยาวชน (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2555) ผู้วิจัยจึงสนใจในการนำแนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มาประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน ของจังหวัดนครปฐม เพื่อนำไปปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ และสามารถแก้ปัญหาได้จริง ตลอดจนนำไปเผยแพร่ในพื้นที่อื่น ๆ ได้

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตรูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders)

โดยครอบคลุมประเด็นของการประเมินผล ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด
- 2) กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด
- 3) กลุ่มครูและผู้บริหารโรงเรียน
- 4) กลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุข
- 5) กลุ่มผู้นำชุมชน

ทำการเก็บข้อมูล กลุ่มละ 8 – 12 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว ซึ่งกระบวนการเป็นการประชุมที่ละกลุ่ม ดำเนินการโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มมีความหลากหลายของสมาชิกเสนอแนวทางการร่วมกัน

1.3.2. ขอบเขตพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษา ครอบคลุม 7 อำเภอ ของจังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับสูง และพื้นที่ยินดีให้ทำการศึกษาและพร้อมที่จะร่วมมือ

1.3.3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) กลุ่มเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด
- 2) กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด
- 3) กลุ่มครูและผู้บริหารโรงเรียน
- 4) กลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุข
- 5) กลุ่มผู้นำชุมชน

1.3.4. ขอบเขตการสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่

การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม เน้นสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในประเด็นที่ต้องการศึกษา เพื่อใช้เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจและแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทราบถึงผลการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน และนำผลการศึกษามาปรับปรุงรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ที่เหมาะสมและแก้ปัญหาได้จริง

2) ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

3) ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้น ให้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด สาธารณสุขจังหวัดนครปฐม สาธารณสุขอำเภอเมืองนครปฐม และผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาเสพติดให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล
- 2.2 แนวคิดรูปแบบการประเมินผลโครงการ
- 2.3 ประวัติความเป็นมากองทุนแม่ของแผ่นดิน
- 2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.5 หลักการประเมินโครงการ
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล

2.1.1 ความหมายของการประเมินผล

Rossi and Freeman (1982 อ้างถึงใน สัมพันธ์ คำทุ่งหงส์, 2553, หน้า 23) ได้ให้ความหมายของการประเมินผล หมายถึง การประยุกต์ใช้กระบวนการทางวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบเพื่อประเมินกรอบความคิด รูปแบบการดำเนินงานและประโยชน์ของแผนงานในการเข้าแทรกแซงทางสังคม กล่าวคือ การวิจัยประเมินผลเกี่ยวข้องกับการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อวินิจฉัยและปรับปรุงการวางแผน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแผนงาน สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (2537, หน้า 153) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโครงการและความสำเร็จของโครงการ อันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการ กล่าวคือ เป็นเครื่องแสดงว่าโครงการได้ดำเนินไปแล้วได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ตลอดจนในอนาคตควรจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งเป็นการพิจารณาคุณค่าโดยใช้ผลงานในอดีตและพิจารณาถึงศักยภาพและทางเลือกในการดำเนินงานในอนาคตต่อไปได้

พลับพลึง เพิ่มทรัพย์ (2550, หน้า 18) การประเมิน หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ พิจารณา ค้นหาและตรวจสอบเพื่อวัดค่าของกิจการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกำหนดคุณค่า คุณภาพความถูกต้องโดยใช้เกณฑ์ (Criteria) เป็นหลักเพื่อที่จะรู้อะไรหรือหน่วยงานนั้นใช้ทรัพยากรเพื่อดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด ถ้าไม่ได้ผลตามแนวทางดังกล่าว การแก้ไขปรับปรุงจะต้องมีขึ้นโดยนำเอาผลที่วัดได้มาพิจารณาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแผนที่กำหนดไว้จึงจะทำให้รู้ได้ว่าสิ่งที่แผนต้องการกับผลที่เกิดขึ้นจริงนั้นตรงกันหรือแตกต่างกันเพียงใด ด้วยเหตุผลอะไรบ้างเป็นเหตุผลจากปัจจัยภายนอกหรือภายใน

ของแผนอย่างไร สำหรับการแก้ไขปรับปรุงนั้นจะเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องคอยดูแลป้องกันปัญหาดังกล่าว

จีระศักดิ์ บุตรด้วง (2551, หน้า 8) การประเมินผล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานนั้น ๆ

ประเวช ผ้าเจริญ (2552, หน้า 12) การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการดำเนินโครงการ เพื่อค้นหาข้อมูลที่เป็นระบบ ระเบียบเป็นแบบแผนเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจโดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจจัดทำโครงการในระยะต่อไปหรือล้มเลิกโครงการ

อัญชลี บุญอินทร์ (2553, หน้า 9) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่รวมถึงศึกษาข้อจำกัดหรือปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนั้นผลของการประเมินจะเป็นข้อมูลเปรียบเทียบหาความแตกต่างระหว่างผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดหวังไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ เช่น ควรพัฒนาปรับปรุงโครงการควรดำเนินการต่อไปควรขยายโครงการหรือยุติโครงการ

สรุป จากความหมายของการประเมินผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการประเมินผล หมายถึง กระบวนการวัดค่าของกิจกรรมใด ๆ เพื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งในการปฏิบัติและหลังจากการปฏิบัติงานแล้วเสร็จโดยอาศัยหลักทางวิทยาศาสตร์

2.2 แนวคิดรูปแบบการประเมินผลโครงการ

2.2.1. รูปแบบการประเมินของครอนบาช (Cronbach, Goal & Side Effect Attainment Model) ครอนบาช เสนอแนวคิดว่าการประเมินเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการและใช้ข้อมูลที่ค้นพบเพื่อการตัดสินใจของแผนหรือโครงการ โดยมีความเชื่อว่าการประเมินสามารถวัดได้หลายด้าน เช่น วัดความรู้ความสามารถทั่วไป วัดเจตคติ และการติดตามผลหลังกิจกรรมการเรียนการสอนจบสิ้นลง จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินตามแนวคิดของครอนบาช มี 3 ประการ ดังนี้ เยาวดี ราชชัยกุล (2542, หน้า 113)

- 1) เพื่อปรับปรุงรายวิชา (Course Improvement) เพื่อตัดสินใจว่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนและวิธีการใดที่เหมาะสม และมีส่วนใดที่ต้องดำเนินการแก้ไขให้ดีขึ้น
- 2) เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตัวบุคคล (Decision about Individual) เช่น การตัดสินใจในการวางแผน การคัดเลือก รวมทั้งการแจ้งให้ผู้รับผิดชอบในโครงการรับทราบถึงข้อดีข้อเสียของโครงการ

3) เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับกฎระเบียบในการบริหาร (Administrative Regulation) ได้แก่ การพิจารณาว่าระบบการศึกษาและบุคลากรครูของโรงเรียนนั้น ๆ เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพดีหรือไม่

นอกจากนี้ครอนบาช (Cronbach, 1970) มีความเห็นว่า การประเมินผลโครงการนั้น ควรทำการทดสอบทั้งในส่วนของจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และผลพลอยได้อื่น ๆ (Side Effect) และในที่นี่ครอนบาช (Cronbach) ได้เสนอแนวทางในการประเมินไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการ (Process Studies) เป็นการศึกษาสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน โดยการสังเกตผลการใช้สื่อการสอนที่นักเรียนขณะดำเนินการสอน แล้วนำมาเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การวัดศักยภาพของนักเรียน (Efficiency Measurement) โดยให้ความสำคัญต่อการสอบเพื่อวัดสมรรถภาพของนักเรียนระหว่างการเรียนมากกว่าการสอนประจำภาคหรือสอบปลายปี

3. การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement) โดยการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม เป็นต้น

4. การติดตามผล (Follow-Up Studies) เป็นการติดตามผลการทำงานรวมทั้งการให้บุคคลเรียนอยู่ในระดับพื้นฐานที่ผ่านมาแล้วได้ประเมินถึงข้อดี ข้อเสียของวิชาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

การประเมินโครงการของครอนบาช ต้องทำการวัดหลาย ๆ ด้าน (Multidimensional Studies) ทั้งในส่วนของจุดมุ่งหมายและผลกระทบอื่น รวมทั้งการติดตามผลการเรียนการสอนแต่ละรายวิชาด้วย

2.2.2. รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven, s Judgermental Model Emphasizing Extrinsic, Criterid) สคริฟเวนเสนอแนวคิดว่าการประเมินไม่ควรเน้นจุดมุ่งหมายของการประเมิน เท่านั้นแต่ควรประเมินองค์ประกอบอื่น ๆ ของโครงการ ลักษณะสำคัญของรูปแบบการประเมินตามแนวคิดของสคริฟเวนสรุปได้ 9 ประการ ดังนี้ (เยาวดี ราชชัยกุล, 2542, หน้า 131)

1. จุดมุ่งหมายของการประเมิน ซึ่งมี 2 ประการ คือ

1.1 การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลในระหว่างกำลังดำเนินโครงการ เพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น โดยนำ Feedback ที่มีประโยชน์เสนอต่อผู้ประเมินผลโครงการ

1.2 การประเมินสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อโครงการเสร็จสิ้นลง เพื่อศึกษาคุณค่าของโครงการและนำลักษณะที่ดีของโครงการไปใช้ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

2. วิธีการประเมิน มี 2 ระดับกว้าง ๆ ดังนี้

2.1 การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) การประเมินคุณค่าของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เกณฑ์การให้คะแนนและทัศนคติของผู้อื่นที่มีต่อเครื่องมืออื่น

2.2 การประเมินคุณค่าปฏิบัติการ (Pay-Off Evaluation) คือ การพิจารณาตัดสินคุณค่าจากผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือนั้นต่อนักเรียน

2.2.3. การประเมินผลจุดมุ่งหมาย (Mediated Evaluation) การประเมินคุณค่าของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการนั้น ต้องอาศัยเกณฑ์ซึ่งผู้ประเมินผลเป็นผู้สร้างขึ้น โดยอาศัยกิจกรรม 3 อย่างคือ

- 1) ตรวจสอบและปรับปรุงจุดมุ่งหมายหรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้อย่างสม่ำเสมอ หากผลที่เกิดขึ้นแตกต่างจากเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่หากผลที่ได้ดีกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ควรปรับปรุงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ให้ดีขึ้นตามไปด้วย
- 2) สร้างคลังข้อสอบให้ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหลายของโครงการ
- 3) หาเกณฑ์ภายนอกมาตัดสินจุดมุ่งหมาย เนื้อหาของโครงการและเครื่องมือทดสอบ เพื่อวิเคราะห์ความคงที่เพราะเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเองอาจไม่มีความเที่ยงพอ

2.2.4. การประเมินผลเปรียบเทียบและการประเมินผลไม่เปรียบเทียบ (Comparative VS No Comparative Evaluation) เห็นว่าการประเมินผลเปรียบเทียบทำได้ง่ายกว่าการประเมินผลไม่เปรียบเทียบ และเสียค่าใช้จ่ายในการหามาตรวัดความสมบูรณ์สูง จากแนวคิดนี้ทำให้สคริฟเวนเชื่อว่าการศึกษากลุ่มย่อย (Micro Studies) ด้วยวิธีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มมีประโยชน์มากกว่าการศึกษาประชากรทั้งหมด (Gross Studies) ซึ่งสามารถจำกัดอิทธิพลแทรกแซงในการวัดผล (Measurement Interference Effect) และทำได้ง่ายและบ่อยกว่าการศึกษาแนวคิดของครอนบาช

2.2.5. คุณค่าและเงินทุนในการลงทุน (Value and Cost) การประเมินผลจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อพิจารณาคุณค่าและเงินทุนในการลงทุน และควรพิจารณาในเรื่องเหล่านี้ประกอบ

- 1) ประโยชน์ในการใช้ (Range of Utility) ควรพิจารณาด้วยว่าสิ่งที่ได้ลงทุนไปนั้นมีประโยชน์คุ้มค่าแก่การใช้สอยหรือไม่
- 2) ขวัญหรือกำลังใจ (Moral Consideration) ผลของโครงการจะส่งผลต่อขวัญหรือกำลังใจในการทำงานของผู้ร่วมโครงการ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากในการดำเนินงานของโครงการ
- 3) ทุน (Cost) เป็นเรื่องที่คุณประเมินผลโครงการควรให้ความสำคัญ

2.2.6. การประเมินไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมาย (Goal-Free Evaluation) สคริฟเวน เป็นคนแรก que เริ่มนำความคิดเกี่ยวกับ การประเมินโดยไม่ผูกพันกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มาใช้ เขาคิดว่าวิธีการศึกษา และการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นก็สามารถศึกษาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับโครงการได้ ซึ่งการประเมินแบบนี้ผู้ประเมินไม่จำเป็นต้องทราบข้อมูลอะไรจากผู้ดำเนินโครงการ ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งทางด้านความคิดและประหยัดเวลาได้อีกด้วย

2.2.7. รูปแบบจำลองวิถีแห่งการเปรียบเทียบ (Pathway Comparison Model) การประเมินในรอบแรก ๆ จะเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ ส่วนในรอบสุดท้ายจะเป็นการสรุปรายการทั้ง 9 ข้อ ดังนี้

1. ค้นหาลักษณะและธรรมชาติของโครงการที่จะประเมินนั้น
2. ทำให้ธรรมชาติของผลสรุปที่ต้องการจากการประเมินนั้นชัดเจน
3. ประเมินความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของตัวแปรต้นและตัวแปรตามในโครงการ
4. ตรวจสอบความสัมพันธ์ต่อเนื่องของโครงการอย่างละเอียด
5. ตัดสินและประเมินค่าเกณฑ์ของคุณความดีและปรัชญาที่ขัดแย้งกันในโครงการ
6. ประเมินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของโครงการ
7. พิจารณาและประเมินกำลังของคู่ต่อสู้ที่สำคัญของโครงการ
8. พิจารณาส่วนประกอบของโครงการ และสำรวจความต้องการเพื่อตัดสินศักยภาพของ

โครงการ

9. สรุปคุณค่าของโครงการ

2.2.8. วิธีการปฏิบัติการเฉพาะกิจ (Modus Operation Method) เป็นการประเมินผลที่มีประโยชน์ในกรณีที่ไม่สามารถทำการทดลองได้เป็นการพิจารณาว่า สิ่งที่ยุบายประเมินอยู่นั้น คือต้นเหตุของผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น ผู้ประเมินควรพยายามหาความสัมพันธ์ของเหตุผลและผลผลิต

1. ตรวจสอบสาเหตุที่มีอยู่อาจเป็นไปได้ว่า คือสาเหตุของผลที่เกิดขึ้น ถ้ามีเพียงสาเหตุเดียวถือว่าสาเหตุนั้นคือสาเหตุที่แท้จริง

2. ถ้ามีสาเหตุหลาย ๆ อย่างที่เป็นไปได้ว่าเป็นสาเหตุที่แท้จริงควรตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลและผลที่แท้จริง หากไม่มีเหตุใดเลยที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่สมบูรณ์ได้นั้น แสดงว่ายังหาสาเหตุที่แท้จริงไม่พบ

3. ถ้าตรวจสอบว่ามีเพียงเหตุผลเดียวเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับเหตุและผลที่แท้จริงได้ สาเหตุนั้นอาจเป็นสาเหตุร่วมของผลที่เกิดขึ้น

4. ถ้ามีสาเหตุหลายอย่างต่างก็มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่สมบูรณ์กับผลที่เกิดขึ้น สาเหตุเหล่านั้นอาจเป็นสาเหตุร่วมที่ทำให้เกิดผลดังกล่าว

2.2.9. การประเมินคุณค่าของการประเมิน (Meta-Evaluation) ในการประเมินคุณค่าของการประเมินนั้น ผู้ประเมินจะต้องหาเกณฑ์เริ่มแรก (Initial Criterion) ที่แท้จริงที่ผู้รับผิดชอบของโครงการต้องการจะรู้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่ผู้ทำการประเมินผลจะต้องค้นหาได้ก่อนที่จะดำเนินการใด ๆ ในการลำดับต่อไป

2.3 ประวัติความเป็นมากองทุนแม่ของแผ่นดิน

2.3.1 ความหมายกองทุนแม่ของแผ่นดิน

กองทุนแม่ของแผ่นดิน หมายถึง พระราชทรัพย์พระราชทานที่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานให้กับราษฎรที่ทำหน้าที่ป้องกันยาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน และเพื่อเป็นการถวายเป็นความจงรักภักดีแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นไว้สูงสุด และเป็นขวัญกำลังใจแก่ราษฎร สำนักงาน ป.ป.ส. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้พัฒนาต่อยอดให้พระราชทรัพย์พระราชทานดังกล่าวเป็นศูนย์รวมของจิตใจของคนทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

2.3.2 แนวทางและกลยุทธ์หลักของกองทุนแม่ของแผ่นดิน

สำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5 (2554 : 10-18) กำหนดแนวทางไว้ดังนี้

1) แนวทางการดำเนินงานของกองทุนแม่ของแผ่นดิน

1.1) กองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นเสมือนกำลังใจของพระองค์ท่านที่พระราชทานให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน

1.2) กองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นกองทุนขวัญถุง เพื่อมุ่งหมายเป็นศูนย์รวมของกองทุน/แหล่งงบประมาณทั้งหมดที่เข้ามาในหมู่บ้าน

1.3) กองทุนแม่ของแผ่นดิน ใช้เป็นเงื่อนไขกระตุ้นความตื่นตัวของชุมชนให้มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองมากยิ่งขึ้นมีลักษณะที่แตกต่างจากกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านฯ 4 ประการ ดังนี้

1) เป็นกองทุนที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เมื่อเริ่มต้นจึงเป็นเสมือนกองทุนพระราชทาน

2) เป็นกองทุนที่กระจายอยู่ตามหมู่บ้านฯ เท่านั้นไม่มีกองทุนรวมในส่วนกลาง

3) เป็นกองทุนที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะในการแก้ไขปัญหาเสพติดรวมถึงปัญหาอื่น ๆ ในหมู่บ้านฯ เพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่มีการให้กู้ยืมและไม่มีดอกเบี้ย

4) เป็นกองทุนที่คนในหมู่บ้านฯ ร่วมกันระดมทุนโดยไม่ได้เกิดจากภายนอกเพียงช่องทางเดียว ซึ่งเป็นการทำให้ชุมชนรู้จักพึ่งตนเองและเห็นพลังของตนเอง

2) ที่มาเงินเข้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน

2.1) ทางแห่งศรัทธา เป็นแนวทางบังคับ โดยให้สมาชิกของหมู่บ้านที่ร่วมโครงการบริจาคเงินเป็นรายเดือนไม่น้อยกว่า 50% ของจำนวนครัวเรือน โดยไม่จำกัดจำนวนเงิน

2.2) ทางแห่งปัญญาเป็นแนวทางที่แสดงควมมีปัญญาร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อรวบรวมทุนทรัพย์ให้มากขึ้น และมากพอที่จะดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ขัดสน

2.3) เงินขวัญถุง เป็นเงินพระราชทาน จำนวนหมู่บ้านละ 8,000 บาท

3) กลยุทธ์การดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดิน

3.1) จัดประชุมชี้แจงกับหน่วยงาน/องค์กรในจังหวัด เพื่อสร้างความเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญและเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในกองทุนแม่ฯ อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง

3.2) สำรวจและค้นหาแกนนำในชุมชน และสร้างความเข้าใจในกองทุนแม่ฯ เพื่อเป็นผู้ช่วยกระตุ้นและเป็นแกนนำจัดกิจกรรมเพื่อกองทุนแม่ฯ

3.3) เชื่อมโยงกองทุนแม่ฯ กับโครงการที่ลงสู่ชุมชนทั้งหมดให้เป็นหนึ่งเดียว โดยให้โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ กระทำเพื่อถวายความจงรักภักดีและตอบแทนพระคุณแผ่นดิน

4) กลยุทธ์การระดมทุนเข้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน

4.1) การทอดผ้าป่าชุมชน (เฉพาะที่เป็นชาวพุทธ ศาสนาอื่นให้ประยุกต์หลักศาสนานั้น ๆ อย่างเหมาะสม) เช่น

1) ก่อนวันรับกองทุนฯ เป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนรับรู้และร่วมกันสมทบเงินเพื่อร่วมกับเงินขวัญถุง

2) วันรับกองทุนฯ

3) จัดทอดผ้าป่าเพื่อร่วมแสดงความจงรักภักดีและความศรัทธา

4) ประมูลเงินที่อยู่ในซองเงินขวัญถุง ให้มีมูลค่ามากกว่าจำนวนแบงค์เงินนั้นเพื่อนำไปเป็นศิริมงคล

4.2) ร่วมกันบริจาควันละเล็กน้อยของคนในชุมชน

4.3) ให้สมาชิกของหมู่บ้านที่ร่วมโครงการบริจาคเงินเป็นรายเดือน ไม่น้อยกว่า 50% ของจำนวนครัวเรือนโดยไม่จำกัดจำนวนเงิน

4.4) เชื่อมโยงกองทุนแม่ฯ กับโครงการ/แหล่งงบประมาณที่ลงสู่ชุมชนทั้งหมดให้เป็นหนึ่งเดียว โดยให้นำเงินที่เหลือจากโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ เข้ากองทุนแม่ฯ

4.5) จัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลของพื้นที่ งานแข่งขัน ฯลฯ

4.6) นำเงินรายได้ที่ชุมชนได้พิเศษมาจัดแบ่งเข้ากองทุนแม่ฯ ส่วนหนึ่ง เช่น จากการท่องเที่ยวการขายสินค้าฯ

5) วิธีอื่นใด ตามมติเห็นพ้องของคนในชุมชน

5.1) กิจกรรมที่เหมาะสมในการดำเนินงานกองทุนแม่ฯ เป็นกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดทุกด้าน ทุกมาตรการ ตั้งแต่ขั้นเตรียมการดำเนินกิจกรรมติดตามผลการดำเนินงาน และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยเน้นให้เกิดจากมติของประชาคมหรือกรรมการชุมชนที่ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และต้องการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ไม่เป็นการสมควรที่จะใช้เพื่อการกู้ยืมเงินส่วนตัวและเก็บรับเป็นดอกผลเงินกู้ (ถ้าจำเป็นให้พิจารณาเฉพาะราย และต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังเพื่อมิให้เสื่อมเสียได้)

5.2) เงื่อนไขความสำเร็จของการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดิน

1) หน่วยงาน/องค์กรทุกระดับในพื้นที่ มีความเข้าใจในโครงการกองทุนแม่ฯ ตระหนักและให้ความสำคัญในการร่วมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม

2) มีวิทยากรกระบวนการกองทุนแม่ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ ที่มีความเข้าใจในแนวทางกองทุนแม่และมีประสบการณ์ในการสร้างความเข้าใจให้กับแกนนำและประชาชนในพื้นที่ โดยมีจำนวนวิทยากรที่ครอบคลุมพื้นที่ และมีกลไกการอำนวยความสะดวกให้กับวิทยากรตลอดจนการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

3) มีแกนนำชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ (ที่มีอยู่เดิม) และแกนนำที่ได้รับการอบรมเป็นวิทยากรกระบวนการทำหน้าที่กระตุ้นชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมกองทุนแม่ฯ อย่างต่อเนื่องจริงจังโดยทำความเข้าใจถึงความตั้งใจของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ต้องการให้ทำกิจกรรมโดยนำเงินกองทุนแม่ฯ มาใช้ไม่เก็บไว้โดยไม่ใช่ เนื่องจากกลัวหมด เข้าใจว่าเป็นของสูงไม่กล้าใช้ และไม่รู้ว่าจะใช้กับกิจกรรมอะไรจึงจะเหมาะสม

4) สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม/ ระดมทุนของกองทุนแม่ฯ ให้กองทุนแม่ฯ เหลือเงินในกองทุนฯ อย่างน้อยที่สุดเท่ากับเงินพระราชทานที่ให้ประเดิมครั้งแรก ซึ่งเป็นเสมือนเงินขวัญถุงที่ไม่ควรนำมาใช้

2.3.3 โครงการกองทุนแม่ของแผ่นดินเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา มหาราชินี 2555

1) หลักการและเหตุผล

พระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 1 สิงหาคม 2554 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันที่ 11 สิงหาคม 2554 ความว่า “..... เมื่อ พ.ศ. 2546 ข้าพเจ้าเคยมอบเงินจำนวนหนึ่งให้แก่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติด ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้นำเงินนี้ไปสมทบกับงบประมาณของสำนักงาน จัดตั้งเป็นกองทุนต่อต้านยาเสพติดขึ้น โดยขอใช้ชื่อว่า กองทุนแม่ของแผ่นดิน มอบให้หมู่บ้านที่เข้าร่วมการแก้ไขปัญหายาเสพติดในปี พ.ศ. 2547 จำนวน 672 หมู่บ้าน ...ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า รัฐบาลจะสานต่อโครงการนี้ อนึ่ง ถ้าสังคมไทยปล่อยให้รัฐบาลทำงานอย่างเดียวยังคงไม่สำเร็จ คนไทยทุกคนต้องผนึกกำลังมาช่วยกัน โดยเริ่มจากคนในครอบครัวก่อน ต่อจากนั้น คือคนในสังคมทั้งหมดต้องช่วยกันเป็นหู เป็นตาให้แก่กัน และกัน ควรต่อต้านและประณามผู้ผลิตและผู้ค้ายาเสพติด รวมทั้งแจ้งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการ ทำไมปล่อยให้ลูกหลานติดยา โดยไม่พาไปรักษา ท่านต้องใช้เวลา และกำลังใจในการฟื้นฟูลูกหลานที่ติดยา เพื่อให้เขากลับคืนมาเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคม และเป็นกำลังของครอบครัวต่อไป

2) วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพและทุกหมู่เหล่าร่วมกันแสดงความจงรักภักดี เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2555 โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ “กองทุนแม่ของแผ่นดิน”

2.2 เพื่อใช้แนวทางกองทุนแม่ของแผ่นดิน ลดสถานการณ์ปัญหายาเสพติดสร้างความเข้มแข็งพลังแผ่นดิน สร้างความยั่งยืนให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ

3) เป้าหมาย

3.1 หมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นกองทุนแม่ของแผ่นดินอยู่เดิมจำนวน 12,189 แห่งสามารถลดปัญหายาเสพติดได้อย่างเห็นผลชัดเจน

3.2 หมู่บ้าน/ชุมชนที่จะเข้ารับพระราชทานเงินกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในปี 2555 จังหวัดละ 20-50 หมู่บ้าน/ชุมชน จะขึ้นอยู่กับความพร้อมการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดินของแต่ละจังหวัด โดยเน้นกระบวนการ ขั้นตอน และการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดินเชิงคุณภาพเป็นหลัก

3.3 สร้างหมู่บ้าน/ชุมชนศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินในทุกอำเภอ/เขต อย่างน้อยอำเภอ/เขตละ 1 แห่ง รวม 928 แห่ง และพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินดังกล่าว โดยส่วนหนึ่งให้บูรณาการกับการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นต้นแบบระดับจังหวัด ๆ ละ 1 แห่ง และพื้นที่ชายแดนอีก 3 แห่ง รวม 80 แห่ง เพื่อร่วมเฉลิมฉลองครบรอบ 80 พรรษา มหาราชินี

3.4 หมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศร่วมแสดงความจงรักภักดีและร่วมเฉลิมฉลองครบรอบ 80 พรรษามหาราชินี

4) กรอบความคิดการดำเนินการ ใช้ 4 กรอบความคิดสำคัญ ดังนี้

4.1 ใช้ความจงรักภักดีต่อสถาบันสูงสุด เป็นพลังในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้ความสำนึกต่อความจงรักภักดี เป็นศูนย์กลาง ยึดเหนี่ยว รวมใจผู้คนในหมู่บ้าน/ชุมชนต่าง ๆ ให้ผนึกกำลัง ร่วมกันด้วยความสามัคคี ร่วมป้องกัน ฝ่าระว่างและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามพระราชปณิธาน

4.2 เน้นกรอบการดำเนินงานเชิงคุณภาพ โดยสร้างกระบวนการทำงานเชิงคุณภาพทั้งกระบวนการตั้งแต่การคัดเลือก การเตรียมการ การสร้างแนวความคิด ฯลฯ เพื่อให้สามารถเป็นหลักประกันในผลสำเร็จ ไม่เน้นการทำงานเชิงปริมาณ

4.3 เน้นการมีส่วนร่วมจากรากฐานเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญ ใช้จิตใจอาสาของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นการทำงานที่สำคัญ ไม่เน้นการสั่งการแบบสายบังคับบัญชา

4.4 การต่อยอดสร้างความยั่งยืนให้กับการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กระบวนการกองทุนแม่ของแผ่นดิน การพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด

5) แนวทางกลยุทธ์การดำเนินการ

แนวทางที่ 1 การสร้างกระแสความตื่นตัวและประชาสัมพันธ์ ถือเป็นภารกิจที่สำคัญที่ต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อให้เกิดกระแส “มุ่งเสียสละต่อสังคมส่วนใหญ่” ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในหมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นกองทุนแม่ของแผ่นดินอย่างต่อเนื่อง เน้นการรณรงค์กระตุ้นจิตสำนึก สร้างกระแสการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และประชาชน ให้เกิดความตื่นตัว กระทำความดี เพื่อต่อต้านยาเสพติด และร่วมเป็นส่วนหนึ่งเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดี สืบสานปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และปณิธานกองทุนแม่ของแผ่นดิน โดยจัดให้มีกิจกรรมเทิดพระเกียรติเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดทำสื่อสัญลักษณ์ การประกาศเจตนารมณ์ การรวมพลังแสดงให้เห็นถึงเจตจำนงการต่อต้านยาเสพติด หรือกิจกรรมอื่นที่เห็นสมควร เป็นต้น โดยให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่ม โครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ

แนวทางที่ 2 การสร้างความมั่นคงให้กับหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ที่ได้รับแต่เดิมโดยหลักการทั่วไป หมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และสามารถลดหรือแก้ไขปัญหาเสพติดได้แล้ว แต่ในช่วงที่ผ่านมาสภาพปัญหาเสพติดมีการแพร่ระบาดมากขึ้นส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งรวมทั้งหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินอีกด้วย หลายพื้นที่ของหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินจึงปรากฏปัญหาเสพติดในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ คำสั่งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติที่ 1/2554 ลงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2554 เรื่องแผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด พ.ศ. 2555 ในแผนงานที่ 1 การสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด ข้อที่ 9.1.2 แนวทางการดำเนินงาน จึงได้ระบุให้ ศพส.จ./กทม. มอบหมายคณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน 80 พรรษา ระดับจังหวัด หรือ คณะกรรมการขับเคลื่อนกองทุนแม่ของแผ่นดินระดับจังหวัด คณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน 80 พรรษาระดับอำเภอ หรือคณะกรรมการขับเคลื่อนกองทุนแม่ของแผ่นดินระดับอำเภอ กำหนดเป็นเป้าหมายแรกที่จะเร่งรัดแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ให้สามารถลดและแก้ไขปัญหาเสพติดให้ได้โดยเน้นบทบาทภาคประชาชนสมานฉันท์ และสามัคคี เสริมบทบาทแกนนำหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน ดังนั้นจึงให้มีการกำหนดรายละเอียดของการดำเนินงานสำหรับหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินที่เคยได้รับ

แนวทางที่ 3 สร้างศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน ให้เป็นแบบอย่างการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน โดยการสร้าง 1 อำเภอ 1 ศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน และจะบูรณาการกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน โดยกำหนดหมู่บ้านตัวอย่างในรูปแบบนี้ ใน 80 แห่ง เทิดพระเกียรติ 80 พรรษา มหาราชินี

แนวทางที่ 4 ขยายหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพิ่มใหม่ในปี 2555

แนวทางที่ 5 สร้างกระแส สร้างกิจกรรมกองทุนแม่ของแผ่นดินในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การขับเคลื่อนงานกองทุนแม่ของแผ่นดินในระดับหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ถือเป็น การสร้างความยั่งยืนให้กับกองทุนแม่ของแผ่นดิน หากทุกหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศได้กระทำอย่างพร้อมเพรียงกันแล้วย่อมเกิดเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ทั้งพลังแห่งความสามัคคี พลังแห่งความดี และพลังแห่งความจงรักภักดี ประกอบกับในปี พ.ศ. 2555 เป็นปีที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงมีพระชนมพรรษาครบรอบ 80 ปี จึงเป็นปีมหามงคลสำหรับปวงชนชาวไทย ที่จะพร้อมใจกันเฉลิมฉลองและเทิดพระเกียรติ ในน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยตลอดมา โดยเฉพาะความห่วงใยต่อปัญหาเสียดินที่เป็นบ่อนทำลายสังคมและประเทศชาติ จึงเห็นควรกำหนดกิจกรรมในหมู่บ้าน/ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดิน

แนวทางที่ 6 การพัฒนาความพร้อมการดำเนินงานเชิงคุณภาพเพื่อให้โครงการนี้มีส่วนเฉลิมฉลอง 80 พรรษา มหาราชินีอย่างสมพระเกียรติ และเปี่ยมไปด้วยความจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ การเตรียมการ การพัฒนาความพร้อมอย่างจริงจัง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นหลักประกันเชิงคุณภาพ

6) โครงสร้างการบริหารจัดการ

เพื่อเป็นการยกระดับการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดินในระดับประเทศ รองรับโครงการเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ 80 พรรษา มหาราชินี จึงให้มีการยกระดับการบริหารจัดการ ดังนี้

6.1 ให้ ศพส. เป็นกลไกบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน มีบทบาทหน้าที่การวางกรอบนโยบาย กำหนดมาตรการ กลยุทธ์ แนวทางการปฏิบัติ การกำหนดจำนวนหมู่บ้าน การกำหนดกิจกรรมสำคัญ รวมทั้งการให้ความเห็นชอบและแสวงหาช่องทาง การสนับสนุนงบประมาณโครงการนี้ระดับส่วนกลาง ให้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการอำนวยการโครงการหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา มหาราชินี (เรียกลย่อว่า คณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน 80 พรรษา) ตามผนวก ค มีบทบาทหน้าที่สนองพระราชเสาวนีย์ขององค์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็ง เอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืนภายใต้กองทุนแม่ของแผ่นดินและกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้โครงการนี้ประสบผลสำเร็จ

6.2 ให้จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายประสานงานหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา มหาราชินี ประกอบด้วย ผู้แทนแกนนำหรืออาสาสมัครที่มีจิตอาสาจากภาคประชาชน ผู้แทนเครือข่ายประสานงานหมู่บ้านชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินระดับภาคผู้แทนเครือข่ายหมู่บ้านศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินระดับภาค และผู้แทนวิทยากรกระบวนการกองทุนแม่ของแผ่นดินจากทุกภาค เป็นกรรมการเพื่อจัดทำแผนและร่วมขับเคลื่อนงานกองทุนแม่ของแผ่นดินเฉลิมฉลอง 80 พรรษา มหาราชินี โดยกระบวนการภาคประชาชน มีสำนักงาน ป.ป.ส. และกรมการพัฒนาชุมชน เป็นที่ปรึกษาระดับจังหวัด

6.3 ให้ ศพส.จ./กทม. เป็นกลไกบริหารจัดการสูงสุดในงานกองทุนแม่ของแผ่นดินในระดับจังหวัด และมีการจัดตั้งกลไกเพิ่มเติม

6.4 ให้ ศพส.อ./ข. เป็นกลไกบริหารจัดการสูงสุดในงานกองทุนแม่ของแผ่นดินในระดับอำเภอ โดยจัดตั้งกลไกเพิ่มเติม

7) งบประมาณ

7.1 งบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ส.

7.2 งบประมาณของกระทรวงมหาดไทย

7.3 งบประมาณของจังหวัด

7.4 งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7.5 งบสมทบจากหมู่บ้าน/ชุมชน

7.6 งบกลางของรัฐบาล ตามมติคณะรัฐมนตรี

8) ระยะเวลาการปฏิบัติงานตามปีงบประมาณ

9) ตัวชี้วัด

9.1 หมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นกองทุนแม่ของแผ่นดินได้รับการเสริมความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน นำไปสู่การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด

9.2 หมู่บ้าน/ชุมชนที่จะเข้ารับพระราชทานเงินกองทุนแม่ของแผ่นดินในปี 2555 ได้รับความเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืนตามปณิธาน

9.3 หมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นกองทุนแม่ของแผ่นดินที่มีความเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน ได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินภายใต้การบูรณาการกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

9.4 หมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ ร่วมกันแสดงความจงรักภักดีต่อองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสครบรอบ 80 พรรษา มหาราชินี

10) รายงานผลการดำเนินงาน

10.1 ให้ทุกหน่วยงาน ทั้งในส่วนกลางและจังหวัด (ศพส.จ./กทม.) รายงานความก้าวหน้ากิจกรรมการดำเนินงานทุกวันที่ 5 ของเดือน และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมมายัง ศพส.มท. และ ศพส.ทราบ

10.2 ให้สำนักงานอำนวยการร่วม ศพส. จัดทำรายงานผลในภาพรวมเสนอศพส. คณะรัฐมนตรี และกองงานราชเลขาฯ ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เพื่อนำความกราบบังคมทูล ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทต่อไป

2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะด้านการพัฒนาเพื่อค้นหารูปแบบวิธีการที่จะได้มาซึ่งการพัฒนาที่กลุ่มองค์กรหรือชุมชนสามารถริเริ่มดำเนินการ ตลอดจนประเมินผลกิจกรรมการพัฒนาของตนเองได้

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Cohen and Uphoff (1981 : 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2547 : 18-23) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 2.1 การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
- 2.2 การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
- 2.3 การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
- 2.4 การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความเส่นหา

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (ออนไลน์ : 2547) ในส่วนของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนนักวิชาการได้นำเสนอความคิดเห็น ไว้ดังนี้ บทความ “แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย” สรุปการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม
2. การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น

สรุปการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผลและจิตใจ ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การคิดริเริ่ม ร่วมแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

2.4.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

Koufman (1949 : 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542 : 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลจากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้
 - 3.1 ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่าง ๆ
 - 3.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้
 - 3.3 การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร

2.4.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

Fornaroff (1980 : 104) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล
2. การดำเนินงาน
3. การใช้บริการจากโครงการ

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ อภิญา กังสนารักษ์ (2544 : 14-15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

ส่วน อคิน รพีพัฒน์ (2547 : 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (ออนไลน์. 2547) ได้สรุป และนำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 มีขั้นตอน ดังนี้

1. การคิด
2. การตัดสินใจ
3. การวางแผน
4. การลงมือปฏิบัติ

ลักษณะที่ 2 มีขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา
2. การวางแผน
3. การดำเนินงาน
4. การประเมินผล
5. การบำรุงรักษา และพัฒนาให้คงไว้

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมดสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. ลำดับความสำคัญ
4. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร

5. ดำเนินงานตามโครงการ และ/หรือ สนับสนุนการดำเนินงาน

6. ประเมินผล

ถวิลวดี บุรีกุล (2552 : 99) กล่าวว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคของการมีส่วนร่วม จะมาจากปัจจัยดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิด และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ

3. การขาดแคลนผู้มีทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมการเมืองและความพร้อมของประชาชน

5. ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ

6. การไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน ที่จะบอกให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมแล้วหรือยังหรือหน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้นได้เพราะไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีความสำคัญต่อการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเสมอ การได้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวจะทำให้การดำเนินโครงการที่ต้องการการมีส่วนร่วมของกลุ่มคน ชุมชน เพื่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทหลักในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ ตั้งแต่การคิดริเริ่ม คัดเลือกคณะกรรมการ การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน และร่วมปฏิบัติการ สนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตนเอง ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจนั้นเป็นความสำคัญหนึ่งของกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งต้องการความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

2.5 หลักการประเมินโครงการ

โครงการ เป็นคำที่มีความหมาย สื่อความได้หลายอย่าง เช่น หมายถึง ความคิด แนวคิด กิจกรรม หรือผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในการวางโครงการนั้น ๆ ความหมายของโครงการจึงมีมากมาย ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของโครงการไว้ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 96) อธิบายว่า ความหมายของโครงการมีการใช้อยู่หลายนัยโดยจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของงานที่ใช้ อาจจะหมายถึงแผนย่อยที่เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานหรือกลุ่มกิจกรรมที่จะดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 270) ได้ให้ความหมายของคำว่าโครงการไว้ว่า โครงการหมายถึงแผนหรือเค้าโครง ตามที่กำหนดไว้

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2550 : 104) ให้ความหมายของโครงการว่า โครงการ หมายถึง แผนงานที่กำหนดไว้ในลักษณะที่มีใช้งานประจำ แต่เป็นงานพิเศษที่มีความสำคัญ ซึ่งจะต้องรีบดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ภายในกำหนดเวลาที่แน่นอน และภายในวงเงินงบประมาณที่จำกัด

พิสนุ พงศ์ศรี (2549 : 156) กล่าวว่า โครงการมีลักษณะเฉพาะที่จัดขึ้นเพื่อเสริมการดำเนินงานในสภาพปกติ โดยมีจุดมุ่งหมาย เป้าหมายกิจกรรม และระยะเวลาสิ้นสุดที่แน่นอนและจะไม่ทำซ้ำซ้อน

ศิริชัย กาญจนวาสิ (2552 : 209) ได้ให้ความหมายว่า โครงการ หมายถึง ชุดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายโดยมีระยะเวลาที่ดำเนินการที่แน่ชัด

ทวีป ศิริรัศมี (2544 : 30) ได้กล่าวไว้ว่าโครงการ หมายถึง กลุ่มกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มุ่งตอบสนองเป้าหมายเดียวกันในแผนงานเดียวกัน โดยมีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่ชัดเจน และเป็นงานพิเศษที่ต่างจากงานประจำ

จากความหมายของโครงการที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าโครงการ หมายถึงความคิด แนวคิดหรือผลรวมที่เกิดจากกิจกรรม ชุดกิจกรรมหรือแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร ซึ่งจัดขึ้นเพื่อเสริมการดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยมีระยะเวลาที่ดำเนินการที่แน่ชัด

ได้มีผู้นิยามความหมายเกี่ยวกับการประเมินและหลักการประเมินโครงการ ความสำคัญของการประเมินโครงการไว้หลายท่านดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 20) ได้กล่าวถึง การประเมิน คือ กระบวนการใช้ดุลยพินิจ หรือ ค่านิยมและข้อจำกัดต่าง ๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่วัดได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

Stufflebeam (อ้างถึงใน เยาวดี ราชชัยกุล. 2550 : 57) กล่าวว่า การประเมินคือ กระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่จัดเก็บมาแล้วมาจัดทำให้เกิดเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือก ในการประกอบการตัดสินใจต่อไป

รัตน์ บัวสนธ์ (2540 : 9) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นั้นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วตัดสินใจให้คุณค่า ต่อข้อมูล หรือโครงการ

ทวีป ศิริรัศมี (2544 : 114) กล่าวว่า การประเมินผล เป็นกระบวนการในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อกำหนดคุณค่าของสิ่งใด ๆ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบและมีหลักเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลและเชื่อถือได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการของนักวิชาการหลายคนทีกล่าวมา จะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการเป็นวิธีการ หรือกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการทั้งด้านวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน และผลผลิตตามเป้าหมายของโครงการให้ออกมาเป็นสารสนเทศ เกี่ยวกับโครงการอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาตัดสินใจ ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาโครงการต่อไป

2.5.1 หลักการประเมินผลและความสำคัญของโครงการ

ได้มีผู้อธิบายเกี่ยวกับหลักการประเมินและความสำคัญของการประเมินโครงการไว้หลายท่านดังนี้ รัตนะ บัวสนธ์ (2540 : 1) อธิบายว่าการดำเนินงานของหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ในปัจจุบันย่อมเป็นไปตามโครงการที่ได้กำหนดหรือออกแบบไว้ และเมื่อมีการดำเนินงาน ดังกล่าวก็มีความจำเป็นที่หน่วยงาน องค์กรนั้นจะต้องรู้ผลการดำเนินงานตามโครงการว่าได้ผลประการใด นอกจากนั้นยังมีความจำเป็นที่จะรู้ว่า โครงการที่ออกแบบไว้มีความเหมาะสม เป็นไปได้เพียงใดในการนำไปใช้ ความต้องการรู้คำตอบเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวนำไปสู่กระบวนการรวบรวมข้อมูล หรือข้อเท็จจริงของโครงการ เพื่อนำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วตัดสินใจให้คุณค่าต่อข้อมูลหรือข้อเท็จจริงของโครงการ การกระทำทั้งหมดนี้คือการประเมินโครงการ (Program Evaluation) หรือการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) การประเมินโครงการเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการควบคุมคุณภาพของโครงการเพราะจะทำให้รู้ได้ว่าโครงการที่ดำเนินอยู่ เป็นไปตามเป้าหมาย หรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินโครงการ จะนำไปสู่การตัดสินใจ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบให้ดีขึ้น

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552 : 153 - 154) สรุปว่า ทฤษฎีการประเมินเป็นองค์ความรู้ที่มีนัยทั่วไปที่สามารถใช้ทำความเข้าใจ บรรยาย อธิบาย เสนอแนะ หรือทำนายปรากฏการณ์ของการประเมินในสถานการณ์เฉพาะต่าง ๆ ทฤษฎีการประเมินควรให้คุณค่าของการเป็นศูนย์กลางของแนวความคิดการประเมิน อธิบายธรรมชาติของการประเมิน แนะนำแนวทางการประเมินที่เหมาะสม สามารถนำสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542 : 23) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจ คุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์

จากแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการประเมินโครงการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการมีความสำคัญคือช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ ช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า ช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ ช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาให้เกิดผลกระทบน้อยลง การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติตามโครงการ และช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ

2.5.2 ประเภทของการประเมินโครงการ

การแบ่งประเภทของการประเมินโครงการ เราสามารถแบ่งได้หลายแบบตามเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จำรูญ. 2555 : 12-20)

1) แบ่งตามหลักยึดในการประเมินโครงการ มี 2 ประเภท คือ

1.1) การประเมินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลัก เพื่อตรวจสอบผลของโครงการว่าได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการหรือไม่

1.2) การประเมินที่มีอิสระจากวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยไม่คำนึงว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

2) แบ่งตามลำดับเวลาที่ทำกรประเมิน มี 3 ประเภท คือ

2.1) การประเมินก่อนที่จะเริ่มดำเนินการตามโครงการ เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมหรือบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

2.2) การประเมินในขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ เป็นการประเมินดูว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

2.3) การประเมินหลังจากที่โครงการสิ้นสุดลงแล้ว เป็นการประเมินดูผลสัมฤทธิ์ของโครงการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ

3) แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน มี 2 ประเภท คือ

3.1) การประเมินเพื่อปรับปรุง หรือเรียกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เพื่อต้องการใช้ผลการประเมินมาแก้ไขปรับปรุงโครงการ เป็นการประเมินในขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่

3.2) การประเมินเพื่อสรุปผล หรือเรียกว่าการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) เพื่อต้องการตัดสินใจว่าโครงการนี้จะยกเลิก หรือดำเนินการต่อ เป็นการประเมินหลังจากโครงการสิ้นสุดแล้ว โดยดูว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการหรือไม่

4) แบ่งตามสิ่งที่ถูกประเมิน มี 4 ประเภท คือ

4.1) การประเมินสภาวะแวดล้อม หรือการประเมินบริบท (Context Evaluation) เพื่อต้องการใช้ผลการประเมินกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือถ้าหากโครงการดำเนินไปแล้วก็จะเป็นการประเมินย้อนหลังเพื่อดูว่าจุดมุ่งหมายของโครงการสอดคล้องกับนโยบายและสภาพปัญหาหรือไม่

4.2) การประเมินปัจจัยหรือตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสม ความพร้อมหรือความเพียงพอของปัจจัย เพื่อต้องการใช้ผลการประเมินเป็นตัวกำหนดแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด ที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ

4.3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินว่ากิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นเป็นอย่างไร เพื่อต้องการใช้ผลการประเมินมาแก้ไข ปรับปรุงในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการ

4.4) การประเมินผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินความสำเร็จของโครงการ เพื่อต้องการทราบว่าเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว ผลการดำเนินตามโครงการเป็นอย่างไรได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เทียบกับเกณฑ์แล้วเป็นอย่างไร

5) แบ่งตามรูปแบบของการประเมิน รูปแบบการประเมินเป็นกรอบความคิดโดยอาศัยคุณลักษณะของระบบที่ประกอบด้วย ปัจจัย กระบวนการและผลผลิต เป็นหลักในการเสนอ รูปแบบแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

5.1) รูปแบบที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก เป็นการประเมินที่มุ่งตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น รูปแบบการประเมินของ Tyler Cronbach และ Scriven

5.2) รูปแบบมุ่งเปรียบเทียบเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน เช่น รูปแบบการประเมินของ Stake ที่มุ่งตัดสินคุณค่าที่สิ่งทีประเมิน

5.3) รูปแบบที่มุ่งนำผลการประเมินไปช่วยตัดสินใจ เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาเพื่อสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมิน CIPP ของ Stufflebeam และคณะ

2.5.3 รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam

การประเมิน คือ เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแบ่งได้หลายประเภทตามแต่จะใช้เกณฑ์ใดเป็นหลักในการแบ่ง เช่น แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน หรือแบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน เป็นต้น การประเมินมีหลายรูปแบบ ซึ่งผู้ประเมินสามารถพิจารณาเลือกรูปแบบ การประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มุ่งประเมิน เช่น

1) รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective-Based Model) เป็นรูปแบบที่มุ่งดูผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) ครอนบาด (Cronbach) เคริกแพตทริก (Kirkpatrick) เป็นต้น

2) รูปแบบการประเมินตัดสินคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) เป็นรูปแบบที่มุ่งให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Stake, Seriven และ Provus เป็นต้น

3) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบที่มุ่งให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Stufflebeam, Welch และ Alkin เป็นต้น

CIPP เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจรูปแบบหนึ่งที่ยอมรับใช้กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งนำเสนอโดย Daneil L. Stufflebeam ที่เรียกกันทั่วไปว่า CIPP Model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นสำคัญเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจบริหารโครงการอย่างต่อเนื่อง

คำว่า CIPP ย่อมาจากคำว่า Context (บริบท หรือสภาวะแวดล้อม) Input (ปัจจัยเบื้องต้น) Process (กระบวนการ) และ Product (ผลผลิต) ซึ่ง Stufflebeam ให้ความหมายการประเมินไว้ว่าเป็นกระบวนการของการบรรยาย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม โดยรูปแบบ CIPP กำหนดให้มีการประเมินทั้งระบบใน 4 ด้าน แนวทางการประเมินแต่ละด้านมีดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจนเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของ

องค์การหรือนโยบายหน่วยเหนือหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้ทั้งบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ จะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ปัจจัยที่กำหนดมีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ กิจกรรม/แบบ/ทางเลือกที่ได้เลือกสรรแล้วมีความเป็นไปได้และเหมาะสมเพียงใด เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินระหว่างการทำงานโครงการ เพื่อหาข้อดี ข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ว่า การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้เพราะเหตุใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง มีการแก้ไขปัญหาอย่างไร เป็นต้น

4. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย เพื่อตรวจสอบว่าเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ คุณภาพของผลลัพธ์เป็นอย่างไร เกิดผลกระทบหรือผลข้างเคียงอื่นใดหรือไม่ เป็นต้น

การประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมดซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมิน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน หากผู้ประเมินวางแผนและดำเนินการประเมินอย่างเป็นระบบและเหมาะสมก็จะทำให้การประเมินตามแผนและโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เยาวตี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2544 : 56 - 59) ได้กล่าวว่า แนวคิดการประเมินของ Stufflebeam ว่า การประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร จะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้ไว้ แล้วนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้น จัดทำให้เป็นสารสนเทศโดยสารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมีความหมายและประโยชน์ เพื่อนำไปเสนอใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่ หรือแนวทางดำเนินการต่อไป

การประเมินโดยใช้ CIPP Model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องโดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งแนวทางการประเมินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

วิธีการประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมินซิป จะเกี่ยวข้องกับลักษณะของการตัดสินใจซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาช่วยในการตัดสินใจ 4 ลักษณะ คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน (Planning Decisions) การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง (Structuring Decisions) การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน (Implementing Decisions) และการตัดสินใจ เกี่ยวกับการทบทวนการดำเนินโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Recycling Decisions) มโนทัศน์เบื้องต้นของรูปแบบ CIPP ก็คือ ประเภทของ

การตัดสินใจที่แตกต่างกันจำเป็นต้องใช้สารสนเทศในการตัดสินใจที่แตกต่างกันด้วย ซึ่ง สตีฟเฟิลบีม และคณะ ได้จำแนกการตัดสินใจและการประเมิน เพื่อการบริหารและการวางแผนไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจในการวางแผนกำหนดเป็นผลลัพธ์ที่คาดหวังของโครงการหรือวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ การประเมินบริบทเป็นการประเมินเกี่ยวกับนโยบาย ปรัชญา เป้าหมาย แรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม ความต้องการของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแรงกดดันทางการเมือง ซึ่ง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 169) อธิบายว่า การประเมินบริบทโครงการเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดโครงการ เป็นการประเมินสภาพเศรษฐกิจสังคมการเมือง ตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ อันนำไปสู่ทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัย หรือทรัพยากร (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการและกลวิธีดำเนินโครงการเป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น เป็นการประเมินเพื่อกำหนดว่ามีปัจจัยพร้อมมูลที่จะดำเนินการหรือไม่ แผนหรือโครงการที่เสนอเหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงส่วนใดสารสนเทศที่ได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง เพื่อเลือกแผนการจัดโครงการ หรือแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดเพื่อได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ซึ่ง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 169) กล่าวว่า การประเมินปัจจัยหรือทรัพยากรเป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบการบริหารจัดการ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำโครงการไปปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดผลสำเร็จ ซึ่งเป็นการประเมินขณะดำเนินงาน หรือประเมินในเชิงความก้าวหน้าเพื่อปรับปรุงกระบวนการบริหารหรือการดำเนินโครงการ รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย ซึ่ง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 169-170) ให้แนวคิดว่าการประเมินกระบวนการเป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำที่วางแผนไว้ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อน ตลอดจนปัญหา อุปสรรคของการดำเนินโครงการ จึงเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันท่วงทีสารสนเทศที่ได้จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ การควบคุม หรือปรับปรุงแก้ไขวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมทันท่วงทีในขณะที่กำลังดำเนินโครงการอยู่

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินผลหลังจากการดำเนินงานโครงการสิ้นสุดลง เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพประสิทธิผลของโครงการซึ่งในทัศนะของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 170) เห็นว่าเป็นการประเมินที่มุ่งตอบคำถามว่า โครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตของโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ผลการดำเนินงานคุ้มค่าเพียงใด ประกอบด้วยการประเมินผลผลิต โดยพิจารณา

จากปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการตลอดจนการนำเอาความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานอีกส่วนหนึ่งคือผลกระทบ (Impact) สารสนเทศที่ได้จะนำมาใช้ในการตัดสินใจคุณค่า ผลผลิตของโครงการ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อที่จะตัดสินใจว่าควรจะทำต่อไป หรือยุติ ล้มเลิก หรือยกฐานะเป็นงานประจำมันท์สำคัญสำคัญของรูปแบบการประเมินซิป ก็คือจะต้องเป็นการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจตามช่วงระยะเวลาของการบริหารโครงการกล่าวคือ การประเมินสภาวะแวดล้อม เพื่อการตัดสินใจก่อนริเริ่มจัดทำโครงการ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินโครงการ การประเมินกระบวนการเป็นการประเมินเพื่อตัดสินใจปรับปรุงกิจกรรมและวิธีดำเนินโครงการ และเมื่อโครงการสิ้นสุดลงจึงประเมินผลผลิตของโครงการเพื่อตัดสินใจคุณค่าและอนาคตของโครงการว่า จะดำเนินงานต่อไปหรือยุติโครงการ ดังนั้นในการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิป ผู้บริหารหรือผู้ประเมินจึงควรทำ การประเมินและใช้สารสนเทศประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรือสิ่งที่มุ่งประเมินเป็นระยะ ๆ ตามช่วงระยะเวลาของการบริหารจัดการโครงการ มิใช่ไปประเมินรวบยอดเมื่อโครงการสิ้นสุดลงแล้ว

การประเมินตามรูปแบบ CIPP Model ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การประเมินบริบท การประเมิน ปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต สามารถนำไปช่วยในการปรับปรุงโครงการ ทั้งนี้การประเมินในแต่ละขั้นตอนดังกล่าว นำไปช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ 4 ประเภท คือ

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน ได้จากการประเมินบริบท นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการทั้งวัตถุประสงค์ระยะสั้น และระยะยาวให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ จากการประเมินปัจจัยนำเข้า นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจวางโครงการ กลวิธีดำเนินโครงการ และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ ได้จากการประเมินกระบวนการ นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติทำให้การทำงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ ได้จากการประเมินผลผลิต นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าควรจะทำต่อไป ยุติ ล้มเลิก ขยายโครงการหรือให้ทำเป็นงานประจำ (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2542 : 61)

2.5.4 การประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิปเพื่อการประเมินโครงการ

การประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิปมาใช้ในการประเมินโครงการ ผู้ประเมินหรือผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องดำเนินการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบเพื่อนำสารสนเทศที่ได้จากการประเมินเสนอต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือนำมาใช้ในการตัดสินใจปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยดำเนินการดังนี้

1) ประเมินก่อนเริ่มโครงการ ผู้ประเมินหรือผู้ปฏิบัติงานควรทำการประเมินสถานะแวดล้อม และปัจจัยเบื้องต้น ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์ของโครงการตรวจสอบความเหมาะสมความ สมเหตุสมผลของการวางแผนดำเนินโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการที่จะนำไปปฏิบัติ คุณภาพของ โครงการรวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ การ ประเมินเพื่อตัดสินใจ หรือหาข้อมูลสรุปสำหรับการตัดสินใจเลือกโครงการ

2) การประเมินในระหว่างการดำเนินโครงการ โดยประเมินขณะที่กำลังดำเนินโครงการ โดยผู้ ประเมินหรือผู้รับผิดชอบโครงการควรประเมินจุดเด่น จุดด้อยของการดำเนินงานตรวจสอบว่าการดำเนินงาน เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไร มีวิธีการดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไขอย่างไร แล้วใช้สารสนเทศที่ได้จากการประเมินสำหรับตัดสินใจดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ ทันที

3) การประเมินหลังการดำเนินโครงการ โดยผู้ประเมินหรือผู้รับผิดชอบโครงการมุ่งตอบ คำถามว่า โครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ซึ่งเป็นการตรวจสอบการ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลการดำเนินงานคุ้มค่าหรือไม่เกิดผลกระทบอะไรบ้าง สารสนเทศที่ได้ จากการประเมินจะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่า ควรดำเนินโครงการนั้นต่อไป หรือ ปรับปรุงขยาย หรือล้มเลิกโครงการ

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีการประเมินโครงการหลายวิธี เพื่อต้องการวิธีการ ประเมินผลที่จะทำให้ทราบว่า การปฏิบัติงานตามโครงการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ รูปแบบ CIPP Model ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเป็นวิธีการประเมินอย่างมีระบบและขั้นตอนอย่าง ชัดเจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน โดยการประเมินนี้ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งผลของ การประเมินจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงส่วนประกอบต่าง ๆ ของ โครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานและผู้ร่วมโครงการต่อไป

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้สารเสพติด แสดงให้เห็นถึงจำนวนหรือสัดส่วนของ ประชากรในกลุ่มเยาวชนที่ใช้ยาเสพติดในระดับโลกอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ ระบาดของยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่นอกสถานศึกษานั้นมีอยู่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลของ กลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา ดังนั้น องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดของเยาวชนในภาพรวมส่วนมาก จะมาจากกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งเข้าถึงได้ง่ายเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม สามารถคาด ประมาณถึงสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษาได้โดยพิจารณาจากสถิติเยาวชนที่ไม่ได้รับ การศึกษาหรือจบการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบกับอัตราการว่างงานของเยาวชน ซึ่ง

สามารถทำให้เห็นถึงขนาดของปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ในประเทศไทยได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ ดังนี้

คณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการยาเสพติด (2550) ศึกษาสถานการณ์การใช้ยาบ้า ไอซ์ กัญชา สารระเหย ยาอี ยาเค โคเคน ผีน เฮโรอีน ผลการศึกษาพบว่า การใช้สารเสพติดมีทั่วประเทศทุกกลุ่มอายุ และมีลักษณะปัญหายาเสพติดที่หลากหลายซับซ้อนและมีอัตราการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยกดดัน ปัจจัยเกื้อหนุน หลายประการที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบัน ทำให้มีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีความทันสมัย ครอบคลุมทุกพื้นที่และประชากรให้มากที่สุดจึงจะดำเนินการป้องกันได้อย่างต่อเนื่อง

กนิษฐา ไทยกล้า และคณะ (2555) ศึกษาสถานการณ์ของการใช้สารแต่ละชนิดและปัญหาเสพติด การแพร่ระบาดและผลกระทบในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ท่องเที่ยว พบว่าเยาวชนที่มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในช่วง 3 เดือนก่อนการสัมภาษณ์ จำนวน 89 คน ร้อยละ 94.7 (เยาวชนชาย 72 คน ร้อยละ 76.6 เยาวชนหญิง 17 คน ร้อยละ 18.1) ในทุกครั้งที่เสพยาจะมีปริมาณมากกว่าร้อยละ 96.0 ที่เสพยาเสพติดเพียงชนิดเดียวโดยเสพยาบ้ามากที่สุดร้อยละ 56.2 กัญชา ร้อยละ 24.7 ไอซ์ ร้อยละ 10.1 ยาอี ร้อยละ 3.4 และยานอนหลับ ร้อยละ 2.2 พฤติกรรมการเสพยาเสพติดในช่วง 3 เดือนก่อนการสัมภาษณ์ของเยาวชนชายจะมีพฤติกรรมเสพยาเสพติดเพียงชนิดเดียว ร้อยละ 95.8 โดยเสพยาเสพติดที่นิยมเสพมากที่สุด คือ ยาบ้า ร้อยละ 55.6 รองมา คือ กัญชา ร้อยละ 30.6 ในเยาวชนหญิงทั้ง 17 คน เสพยาเสพติดเพียงชนิดเดียว โดยเสพยาเสพติดที่นิยมเสพมากที่สุด คือ ยาบ้า ร้อยละ 58.8 รองมา คือ ไอซ์ ร้อยละ 35.3 ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ยาบ้าเป็นสารเสพติดชนิดร้ายแรงที่พบมีการระบาดในกลุ่มวัยรุ่นภาคเหนือเป็นจำนวนมาก

นาวิ สุกุลวงศ์ธนา (2556) ศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในเด็กและเยาวชน พบว่า ปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยเริ่มใช้ยาเสพติดในช่วงอายุที่น้อยลง และพบในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มากขึ้น ศึกษาการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนที่มีประวัติใช้แอมเฟตามีน (ยาบ้า) จำนวน 196 คน และผู้เกี่ยวข้องกับเยาวชน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กและเยาวชนใช้แอมเฟตามีน (ยาบ้า) ครั้งแรกเพราะความอยากรู้อยากลอง และใช้ที่บ้านของเพื่อน 2) ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาบ้า ทักษะคิดต่อยาบ้า และมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของรัฐอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อิทธิพลของครอบครัว เพื่อน ที่อยู่อาศัย และสื่ออยู่ในระดับน้อย ปัจจัยสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการใช้แอมเฟตามีน (ยาบ้า) อย่างมีนัยสำคัญ

รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการเสพยาเสพติดในด้านการสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านการป้องกันยาเสพติด พบว่า มีการศึกษาของจิตติวิสุทธิ์ วิมุตติปัญญา (2557) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา เป็นการบูรณาการกิจกรรม การเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมประกอบด้วย การละลายพฤติกรรม การสร้างความ

ตระหนัก การระดมความคิด การสร้างทักษะชีวิต การสร้างสัญญา ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

จากการศึกษาของประณยา ปันปิ่น (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดในนักเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด ความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการปฏิเสธ เมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด หลังการทดลอง 2 สัปดาห์ และ 6 สัปดาห์สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

วิทยา รอบคอบ (2557) ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตโดยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันการพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาสูบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในตำบลหนองไฮ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะชีวิตโดยรวมของนักเรียนหลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัยมีคะแนนมากกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย และเมื่อพิจารณาทักษะชีวิตเป็นรายด้านก่อนนักเรียนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย พบว่า ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด ด้านการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และด้านการจัดการกับอารมณ์ และความเครียดตามลำดับ

ชวันรัตน์ เสถียรกิตติธนา (2556) ได้ทำการศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตแบบบูรณาการโดยครอบครัวมีส่วนร่วมต่อต้านพลังการเสพยาบ้า ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังด้านการเสพยาบ้าของผู้ติดยาบ้า หลังได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตแบบบูรณาการโดยครอบครัวมีส่วนร่วมในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชานนท์ มณีศรี (2556) ศึกษาผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตต่อการป้องกันการเสพยาเสพติด ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยจัดกิจกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดในเยาวชนและแนวคิดทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดร่วมกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการกลุ่มประกอบการบรรยายการระดมสมอง การอภิปรายกลุ่มการฝึกทักษะ และการแสดงบทบาทสมมติ ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด ทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนทักษะการแก้ปัญหาพบว่าหลังการทดลอง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในต่างประเทศ ได้ใช้ทักษะชีวิตเช่นกัน

Huang, C - M., Chien, L - Y., Cheng, C - F., & Guo, J - L. (2011) ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตโปรแกรมการป้องกันการใช้อาเสพติดในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศไต้หวัน การป้องกันและชะลอการใช้อาเสพติดในนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 8 ห้องเรียน ในกลุ่ม ควบคุม 4 กลุ่มทดลอง 4 รวมจำนวน 413 คน โดยวิธีสอนในห้องเรียนเกี่ยวกับอันตรายของการใช้อาเสพติด ทักษะการปฏิเสธยาเสพติด 45 นาที ในกลุ่มทดลอง เนื้อหาเกี่ยวกับทัศนคติ บรรทัดฐาน ทักษะชีวิต การรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการป้องกันจำนวน 10 บทเรียน ใน 16 สัปดาห์ โดยครูสอนสุขศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีผลการทดลองมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบในด้านทักษะชีวิต ทัศนคติ บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการ

Thomas, & Michael (2008) ได้ศึกษาการควบคุมตนเองต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น โดยศึกษาในกลุ่ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมตนเองมีผลต่อการใช้ยาเสพติดโดยนักเรียนนักเรียนที่มีการควบคุมตนเองดีก็จะเสพยาเสพติดลดลง

โปรแกรมสุขศึกษา หรือการให้คำปรึกษาเพื่อเสริมแรงจิตใจ พบว่า มีการศึกษาของ วิลัยลักษณ์ สายิน (2554) ศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ทฤษฎีแรงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านความรู้เกี่ยวกับยาบ้า การรับรู้ความรุนแรงของอันตรายจากการเสพยาบ้า การรับรู้โอกาสเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายจากการเสพยาบ้า ความคาดหวังในผลการตอบสนองในการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ความคาดหวังในความสามารถในการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ความตั้งใจในการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้ามากขึ้น และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมสุขศึกษาที่ประยุกต์จากทฤษฎีแรงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้

สุวรรณา เตียประสงค์ (2557) ศึกษาเมทริกซ์โปรแกรม โดยเน้นการเสริมสร้างแรงใจ ในผู้ป่วยที่เสพยาบ้าและดื่มสุรา ที่เข้ารับการรักษาในคลินิกยาเสพติด โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการบำบัดเมทริกซ์โปรแกรม โดยเน้นการเสริมสร้างแรงใจ ในผู้ป่วยที่เสพยาบ้าและดื่มสุรา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วย 9 คน ออกจากโปรแกรมการบำบัด 1 คน และออกจากการบำบัดเสริมสร้างแรงใจในการเลิกดื่มสุรา 3 คน ก่อนบำบัดผู้ป่วยทุกคนมีประวัติเสพยาบ้าและยังคงดื่มสุรา หลังการบำบัดผู้ป่วยที่เหลือทั้ง 5 คน มีแรงใจในขั้นลงมือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดื่มสุรา 4 คน และพร้อมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดื่ม 1 คน เมื่อประเมินผลการศึกษาด้วยเครื่องมือ ดังนี้ 1) แบบประเมินปริมาณการดื่มสุรา (Time line follow back) 2) การตรวจปัสสาวะหายยาบ้า ปรากฏว่า ผู้ป่วย 4 คน หยุดดื่มสุราได้ และอีก 1 คนสามารถลดปริมาณการดื่มสุราได้ ทั้งหมดมีจำนวนวันที่หยุดดื่มสุราเพิ่มมากขึ้น โดยทุกคนไม่กลับไปเสพยาบ้าซ้ำ และไม่พบยาบ้าในปัสสาวะ ซึ่งผู้ป่วยทุกคนมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการบำบัด และการดำรงชีวิตดีขึ้น

Rohrbach et al. (2010) ศึกษาการประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการที่มีต่อการใช้ยาเสพติด โดยทำการศึกษาหนึ่งปี โดยเก็บข้อมูลในโรงเรียนมัธยม 65 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง 2,538 คน ภายใต้ Project Towards No Drug Abuse (TND) สอนบทเรียน 12 ครั้ง ในชั้นเรียน ใช้เวลา 45 นาที โดยการใช้เทคนิคการสอนแบบโต้ตอบการเรียนการสอนให้กับนักเรียนมีกิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพของแรงจูงใจองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้ยาเสพติด ทักษะในการสื่อสาร ทักษะในการเผชิญปัญหาการเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจและเทคนิคการไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ประเมินวัดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดใน 30 วัน โดยการตอบแบบสอบถาม และผู้ที่ขาดการติดตามใช้การติดต่อและสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ 15 นาที ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมมีผลต่อการลดการใช้ยาเสพติด และผลต่อการใช้ยาเสพติดอย่างหนัก

เฟอกูสัน (Ferguson, 1991) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของยุทธวิธีการห้ามปรามที่ใช้เพื่อลดปัญหาการใช้ยาเสพติดในโรงเรียน ที่มีนักเรียนซึ่งได้รับการรายงานว่ายาเสพติดมาเป็นเวลานานกว่า 2 ปี ยุทธวิธีดังกล่าวสร้างโดยเขียนนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติด การตั้งคณะกรรมการการให้คำปรึกษา มีโครงการช่วยเหลือนักเรียน โครงการพิเศษสำหรับนักเรียนที่เป็นนักกีฬา โครงการฟื้นฟูหลังการรักษา พ่อแม่สัมพันธ์ และหลักสูตรของโรงเรียน ผลจากการศึกษา พบว่ายุทธวิธีเกี่ยวกับการเขียนนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติด การตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษา จะมีผลทำให้จำนวนนักเรียนที่เสพยาเสพติดจำพวกเบียร์ ไวน์คูลเลอร์และกัญชามีจำนวนลดลง

การมีส่วนร่วมของครอบครัว สถานศึกษา ภาคประชาชน จากการศึกษาของ วัฒนา พุฒิชาติ (2558) ศึกษาการพัฒนาแบบการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านชายแดน ไทย ลาว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านชายแดนไทย-ลาวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ใช้หลักการบูรณาการการดำเนินงานทุกภาคส่วนและเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง 2) มุ่งเพื่อให้ประชาชน/ชุมชน สนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ ดูแล ปกป้องคนในชุมชนวางระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาที่ยั่งยืน 3) ครอบคลุมกระบวนการ ประกอบด้วย 3.1) ขั้นการสร้างศรัทธาและค้นหาผู้นำ 3.2) ขั้นการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง 3.3) ขั้นการประสานความร่วมมือพหุภาคี 3.4) ขั้นการใช้บันไดการมีส่วนร่วม 3.5) ขั้นการเชื่อมโยงความคิด 3.6) ขั้นการสร้างเวทีประชาคม 3.7) ขั้นการสะท้อนย้อนปัญหา 3.8) ขั้นการเปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง และ 3.9) ขั้นก้าวหน้าประชากรมมีส่วนร่วมและ 4) การประเมินรูปแบบใช้การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน และจากการศึกษาของสิงห์ ปานะชา (2557) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ชายแดนไทย พม่า อําเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยตัวชี้วัดที่ได้รับคะแนนมากที่สุด คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (To Inform) รองลงมา ได้แก่ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม (To collaborate) การรับฟังความคิดเห็น (To consult) การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการวางแผนและตัดสินใจทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ วัฒนธรรมองค์การ โครงสร้าง

องค์การ ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ สภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ และปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ธราเทพ โอชารส (2553) ศึกษาารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา เทศบาลตำบล อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด คือ ปัญหาการมั่วสุมของเด็กและเยาวชน ปัญหาตู้เกมอินเทอร์เน็ต ปัญหาลักขโมยปัญหาแก๊งชิงมอเตอร์ไซค์ ปัญหาการทะเลาะวิวาท 2) การระดมมองกลุ่มแกนนำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด จำนวน 7 โครงการ ได้แก่ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครอง โครงการจัดตั้งเวรยาม โครงการตั้งกฎสังคม โครงการอบรมความรู้ให้กับประชาชน โครงการกีฬาต้านยาเสพติด โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ฯลฯ

อัมพร ภูแก้ว (2556) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เทศบาล ตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพและระดับคน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เพื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมีส่วนร่วมเป็นอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ พบว่า เพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาข้างต้น พบว่า การวิจัยเน้นไปที่หมู่บ้าน ชุมชน ในการป้องกันยาเสพติด แต่ไม่ได้เน้นไปที่กลุ่มเยาวชนที่เป็นรายใหม่

คะนอง พิรุณ (2558) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบในการป้องกันปัญหายาเสพติด มีรูปแบบโดยนำแนวคิดที่เป็นรูปแบบทั้งภาครัฐและภาคประชาชนมาผสมผสานและพัฒนาเป็นรูปแบบของของชุมชนในการป้องกันยาเสพติด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนารูปแบบการป้องกันเสพติด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ 1) การมีส่วนร่วมคิด อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก 3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

อัศวินี แก้วดงเล็ก (2554) ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูต่อการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา กรณีศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 จังหวัดชลบุรีมหาวิทยาลัยบูรพา ผลการศึกษา ครูส่วนใหญ่มีส่วนร่วมของครูในการป้องกันสารเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือด้านค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ครูมีระดับการมีส่วนร่วมมากในการร่วมประชุมค้นหาสาเหตุของปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรม ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสอดแทรกความรู้เรื่องสารเสพติดในการเรียนการสอนในชั้น

เรียนมากที่สุด และด้านติดตามและประเมินผลงานการมีส่วนร่วม พบว่า ครูมีปัญหาด้านการพบปะพูดคุยกับ ผู้ปกครองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการติดสารเสพติดในโรงเรียนมากที่สุด

เมธปียา เกิดผล (2556) ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชน กลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ 2) ศึกษาผลของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำที่พัฒนาขึ้นไปใช้ 3) วิเคราะห์ปัจจัย เงื่อนไข และปัญหาของการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำจากผลการทดลองใช้ และ 4) นำเสนอ มาตรการทางสังคมในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยา เสพติดซ้ำแบบบูรณาการที่ใช้ปัญหาของเยาวชนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ วิทยาลัยโดยนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำที่อาศัยอยู่ในชุมชน แออัดคลองเตย จำนวน 60 คนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน คือ กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ ซึ่งผลการศึกษาค้นหาความต้องการเรียนรู้ก่อนการสร้างและพัฒนาโปรแกรม พบว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความ ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางใจทั้ง 3 มิติในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 1) มิติด้านความสามารถใน การยับยั้งชั่งใจ มิติด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จ และมิติด้านความกล้าเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ 2) ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นกลุ่มทดลองมีคะแนน ของแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางใจและคะแนนรวมของแบบวัดภูมิคุ้มกันทางใจสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนของแบบวัดภูมิคุ้มกันทางใจ ด้านความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ และด้านความกล้าเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จ กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ 3) เงื่อนไขความสำเร็จของการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ ได้แก่ ด้านกิจกรรมการ เรียนรู้ และด้านผู้สอน ส่วนปัญหาของการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ ได้แก่ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม สถานการณ์ในการจัดกิจกรรม และการติดตามผลหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม 4) ข้อเสนอมาตรการทางสังคมในการ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำแบบบูรณาการที่ ใช้ปัญหาของเยาวชนเป็นศูนย์กลางแบ่งออกได้เป็น 6 มาตรการ ได้แก่ การรวมพลังชุมชนสกัดกั้นยาเสพติด การพัฒนาประสิทธิภาพในการติดตามดูแลและสอบสวนการติดยาเสพติดในชุมชนการบำบัดรักษาและฟื้นฟู

สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยเน้นการเลิกยาเสพติดถาวร การลดโอกาสการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชน การแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการบูรณาการกลไกภาคประชาชนกับภาคท้องถิ่นป้องกันและเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง

โสฬวรรณ อินทสิทธิ์ (2555) ได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการป้องกันปราชัยพฤติกรรมกรรมการเสพติดของวัยรุ่น ผลการศึกษา จากกระบวนการวิจัยและพัฒนาการนำมาสู่รูปแบบ “ชุมชนเข้มแข็งร่วมแรงพัฒนา” เป้าหมาย คือ เน้นการพัฒนาวัยรุ่นเน้นการส่งเสริม ด้านร่างกาย จิตใจ คุณธรรม สังคม โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมที่ชุมชนสนับสนุนและมีส่วนร่วม ตลอดจนมุ่งตอบสนองการส่งเสริมพัฒนาการของวัยรุ่น และการป้องกันปัญหาเสพติด ด้วยกระบวนการสนับสนุนทางสังคม การเสริมพลังวัยรุ่นโดยมีกลุ่มแกนนำชุมชนต่างๆ เป็นเครื่องมือของการพัฒนา

ธีรเดช ฉิมวัย (2554) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้คือ มารดาซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุจำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ รายได้ เฉลี่ยต่อเดือน และความสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

Redmond et al. (2009) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันยาเสพติด โดยทีมชุมชนและผลานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยการลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในระยะยาวโดยศึกษาในพื้นที่ 28 ชุมชนชนบท ในสองรัฐ นักเรียนเกรด 7, 8, 9 จำนวน 12,000 คน ผลการศึกษา พบว่า การจัดการทั่วไปของเด็ก, ความสัมพันธ์ของผู้ปกครองเด็ก, สิ่งแวดล้อมในครอบครัว, แรงจูงใจในการปฏิเสธ ยาเสพติด ทัศนคติต่อยาเสพติด การแก้ไขปัญหายาเสพติด ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และหลังจากการศึกษามีการติดตามผล 1 ปี , 2 ปี , 3 ปี ประสิทธิภาพของการป้องกัน พบมีขนาดอิทธิพลต่ำในระดับบุคคล แต่ในระดับชุมชน พบขนาดอิทธิพล 0.37 (ด้านความอบอุ่นจากมารดา) 0.65 (สภาวะแวดล้อมในครอบครัว) มีความแตกต่างกันในกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมและพบว่า การดำเนินการป้องกัน ให้เริ่มในเด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 11 - 14 ปี จะได้ผลดีกว่า

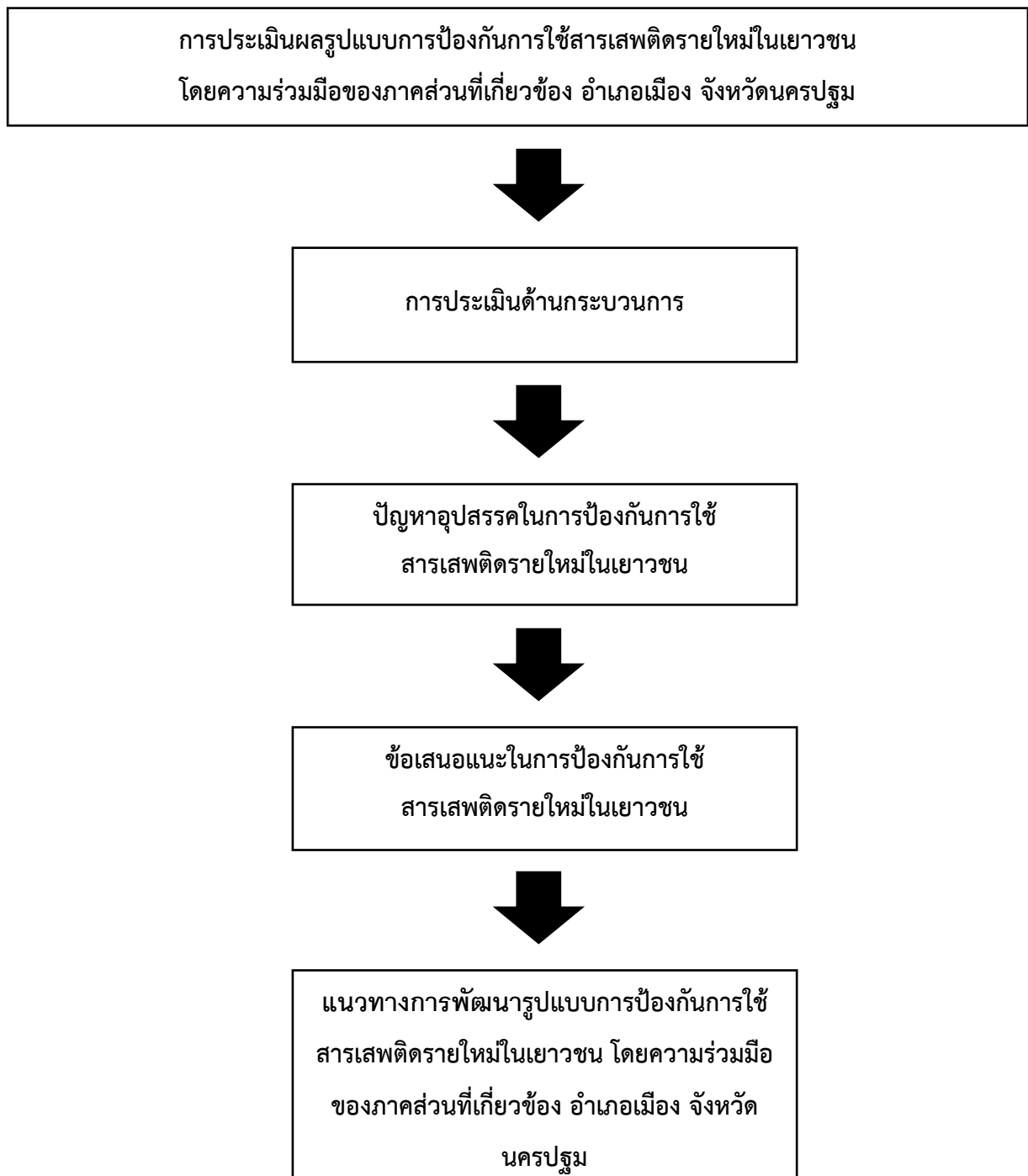
Gottfredson and Willson (2003) ได้ศึกษาช่วงอายุที่เหมาะสมในการกิจกรรมสำหรับการป้องกันยาเสพติดโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school - based prevention program) คือ เด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 11 - 14 ปี ในขณะที่ยังไม่มียานศึกษาที่กล่าวถึงช่วงอายุที่เหมาะสมในการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนนอกสถานศึกษา ซึ่งน่าจะต้องมีการศึกษาและประเมินผลต่อไปว่าอายุที่แตกต่างกันมีผลหรือไม่ต่อการทำกิจกรรมของเยาวชน และการออกแบบกิจกรรมให้กับกลุ่มเยาวชนในและนอกสถานศึกษา ควรมีการกำหนดอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมที่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษา พบว่า การวิจัยเน้นไปที่กลุ่มเยาวชน แต่ไม่เน้นสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ ในการป้องกันยาเสพติด และจากการทบทวนรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน ในปัจจุบัน พบว่า ป้องกันที่ดีคือเริ่มตั้งแต่มัธยมต้น และแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่นั้น มีเพียงการป้องกันโดยเน้นการป้องกันยาเสพติดในภาพรวมเท่านั้น แต่ยังไม่มีความชัดเจนที่เฉพาะเจาะจงในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน และกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการป้องกันส่วนใหญ่ คือ สถานศึกษากับภาคประชาชน ไม่พบการดำเนินการที่เน้นความร่วมมือทุกภาคส่วนเป็นสำคัญอย่างเป็นระบบ โดยทั้งกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และกับตัวเยาวชน

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 กรอบแนวคิด

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา / นิยามคำศัพท์

การประเมินผลโครงการ หมายถึง การศึกษาผลการดำเนินการใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ และ 4) ด้านผลผลิตของการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

กิจกรรมการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน หมายถึง การดำเนินงานด้านการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ภายใต้กิจกรรมในมาตรการการปฏิบัติภายใต้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด

เยาวชน หมายถึง เยาวชนอายุระหว่าง 15 – 18 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองโดยชอบธรรมตามกฎหมาย หรือเป็นผู้ที่ดูแลเยาวชนอยู่เสมอ

3.3 รูปแบบการศึกษา

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม เพื่ออธิบายและทำความเข้าใจอย่างลุ่มลึกว่ากระบวนการด้านการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในพื้นที่ โดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

3.4 พื้นที่ ประชากร จำนวนขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง

ขอบเขตพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดนครปฐม ครอบคลุม 7 อำเภอ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับสูง และพื้นที่ยินดีให้ทำการศึกษาและพร้อมที่จะร่วมมือ

ขอบเขตประชากร จำนวนขนาดตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Participants) มี 5 กลุ่ม โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ดังต่อไปนี้

1.1 กลุ่มเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด รวมจำนวน 8 - 12 คนหรือจนกว่า ข้อมูลจะอิ่มตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion criteria)

1. กลุ่มเยาวชนที่ผ่านการประเมินแบบคัดกรอง ASSIST และมีการประเมินว่ามีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม
2. มีการรับรู้สติสัมปชัญญะดี สามารถสื่อสารภาษาไทยเข้าใจ
3. ยินดีเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ด้วยความสมัครใจ

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. ประสงค์ขอลงตัวไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม
 2. มีการย้ายถิ่นฐาน
- 1.2 กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม รวมจำนวน 8 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion criteria)

1. กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่ผ่านการประเมินแบบคัดกรอง ASSIST และมีการประเมินว่ามีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม
2. มีการรับรู้สติสัมปชัญญะดี สามารถสื่อสารภาษาไทยเข้าใจ
3. ยินดีเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ด้วยความสมัครใจ

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. ประสงค์ขอลงตัวไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม
 2. มีการย้ายถิ่นฐาน
- 1.3 กลุ่มครูและผู้บริหารโรงเรียน ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม รวมจำนวน 8 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion criteria)

1. กลุ่มครูและผู้บริหารโรงเรียน ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม
2. มีการรับรู้สติสัมปชัญญะดี สามารถสื่อสารภาษาไทยเข้าใจ
3. ยินดีเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ด้วยความสมัครใจ

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. ประสงค์ขอลถอนตัวไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม
2. มีการย้ายถิ่นฐาน

1.4 กลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุข ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม รวมจำนวน 8 - 12 คนหรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)

1. กลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุข ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม
2. มีการรับรู้สถิติสัมปชัญญะดี สามารถสื่อสารภาษาไทยเข้าใจ
3. ยินดีเข้าร่วมการศึกษาคั้งนี้ด้วยความสมัครใจ

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. ประสงค์ขอลถอนตัวไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม
2. มีการย้ายถิ่นฐาน

1.5 กลุ่มผู้นำชุมชน ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม รวมจำนวน 8 - 12 คนหรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)

1. กลุ่มผู้นำชุมชน ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จังหวัดนครปฐม
2. มีการรับรู้สถิติสัมปชัญญะดี สามารถสื่อสารภาษาไทยเข้าใจ
3. ยินดีเข้าร่วมการศึกษาคั้งนี้ด้วยความสมัครใจ

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. ประสงค์ขอลถอนตัวไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม
2. มีการย้ายถิ่นฐาน

ขอบเขตวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มเลือกจากโรงเรียน หรือเขตชุมชนที่มีความเสี่ยง จากอำเภอกำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอสสามพราน อำเภอพุทธมณฑล อำเภอ ละ 1 คน และตัวแทนจากอำเภอเมืองนครปฐม กลุ่มละ 2 คน เนื่องจากมีปัญหาการใช้ยาเสพติดสูง โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3.5 เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) ครอบคลุมประเด็น ดังนี้

1.1.1 ประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน

1.1.2 ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน

1.2 สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพ

2. การสร้างและการตรวจคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแนวคำถามการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) เป็นโดยเนื้อหาสอดคล้องกับการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 นำเสนอเครื่องมือต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ครอบคลุมชัดเจน และนำมาปรับให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.3 หลังจากนั้นนำมาปรับแนวคำถาม และพัฒนาทักษะการสนทนากลุ่มที่เหมาะสมก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2.4 ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (สุภางค์ จันทวานิช, 2552; ชาย โพธิ์สิตา, 2550) โดยผู้วิจัยเข้าสู่สนามโดยการแนะนำตนเอง และวัตถุประสงค์ที่เข้ามาในพื้นที่วิจัย และดำเนินการแบ่งกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินงานแต่ละกลุ่ม และดำเนินการประเมินรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) วิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic inductive) โดยการจำแนกและระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

12.1 ผู้วิจัยถอดความจากแถบเสียงบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์แก่นสาระ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ประยุกต์มาจากแนวคิด Miles, & Huberman, 1994; Creswell, & Plano Clark, 2007 ดังนี้

12.1.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Preparing and exploring the data for analysis) ผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งกระบวนการ โดยเริ่มต้นที่การถอดข้อความจากแถบเสียงบันทึกการสนทนาของแต่ละกลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยถอดข้อความคำต่อคำและจัดพิมพ์ข้อมูลในรูปแบบไฟล์ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ที่กำหนดรหัสผ่าน ผู้วิจัยอ่านข้อมูลอย่างวิเคราะห์ เพื่อหาความหมายในข้อมูลนั้น

12.1.2 การกำหนดรหัสข้อมูล (Coding) ผู้วิจัยจำแนกข้อมูล ออกเป็นหน่วยย่อยโดยใช้การกำหนดรหัสของข้อมูล โดยที่แต่ละหน่วยมีความหมายเฉพาะของตนเอง โดยแต่ละหน่วยย่อยของข้อมูลนั้นจะถูกเป็นรหัส รวมถึงการกำหนดรหัสแทนการใช้ชื่อจริง นามสกุลจริงของกลุ่มตัวอย่าง มีการเปรียบเทียบรหัสข้อมูลจากการที่กำหนดรหัสข้อมูลในชุดเดียวกันเพื่อเป็นการทวนสอบความถูกต้อง

12.1.3 การให้ความหมาย ตีความข้อมูล (Themes and categories) ผู้วิจัย เชื่อมโยงเปรียบเทียบมโนทัศน์ และให้ความหมายที่ปรากฏอยู่ในข้อความ โดยยึดใจความที่เข้ากันได้และที่บ่งบอกถึงเรื่องหรือแก่นสาระ (Theme) เดียวกัน และมีการบูรณาการให้เป็นเรื่องเป็นราว โดยอาศัยความสัมพันธ์ของมโนทัศน์หรือหัวข้อย่อยเป็นแนวทางและมีการตรวจสอบมโนทัศน์เหล่านี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่ว่าข้อสรุปหรือความหมายที่ได้นั้นมีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือ

12.1.4 การแสดงข้อมูลจัดกลุ่ม (Data display) ผู้วิจัยใช้แผนที่ความคิด (Thematic map) แสดงความเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วแต่ละมโนทัศน์ เข้าด้วยกันเพื่อบอกความหมายของข้อมูลที่ศึกษา

12.1.5 การนำเสนอข้อมูล (Representing the data analysis) การนำเสนอข้อค้นพบแยกตามหมวดหมู่ของแก่นสาระ และมีการแสดงข้อความสนับสนุนมโนทัศน์ย่อยและหลักโดยใช้ข้อมูลจากคำพูดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์

12.2 การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล (เชิงคุณภาพ)

ผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) ตามแนวทางของ Teddlie and Tashakkori (2009) ดังนี้

12.2.1 ระยะเวลาที่อยู่ในสนามที่นานพอ (Prolonged engagement) ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยและไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูลโดยการเข้าไปพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปจำนวน 1 - 2 ครั้ง จนผู้ให้ข้อมูลเกิดความคุ้นเคยและไว้วางใจมากยิ่งขึ้น จึงดำเนินการสัมภาษณ์

12.2.2 การสังเกตติดต่อกัน (Persistent observation) ตลอดระยะเวลาที่ทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยมีการสังเกตร่วมกับการจดบันทึกทำทางการแสดงออกและความรู้สึกนึกคิดควบคู่กันไปด้วย

12.2.3 การตรวจสอบสามเส้า (Use of triangulation technique) ผู้วิจัยมีการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายมาตรวจสอบแบบสามเส้า ดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นที่มีความเหมือนกันหรือไม่ทั้งในส่วนของการตรวจสอบความโดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ซึ่งถ้าทุกแหล่งของข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่วิจัยได้มามีความถูกต้อง

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการวิจัย (Methodological triangulation) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ, การวิจัยเชิงคุณภาพ (ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การจดบันทึกภาคสนาม ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการถอดเสียงสัมภาษณ์)

12.2.4 การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Peer debriefing) โดยการนำข้อมูลในขั้นตอนของการวิเคราะห์และสรุปความไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบการตีความและข้อค้นพบ

12.2.5 การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member checks) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้ยืนยันความถูกต้องของข้อมูลโดยไม่มีการแก้ไข

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษา การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ร่วมกับการสนทนากลุ่ม

จากผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ กลุ่มเยาวชนทั้งเพศชายและเพศหญิงที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด กำลังศึกษา อยู่ในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน ผู้ปกครองของกลุ่มเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จำนวน 12 คน กลุ่มครู จำนวน 14 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 8 คน และกลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จำนวน 13 คน จากผลการศึกษา ผู้วิจัยเลือกตัวแทนของผู้ให้ข้อมูล ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถสรุปผลได้ดังนี้

4.1 ผลการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

4.2 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

4.1 ผลการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้อาหารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation)

1. จังหวัดนครปฐมมีนโยบายที่ชัดเจนโดยดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ด้านการส่งเสริมป้องกันไม่เสพสารเสพติด โดยเน้นการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (TO BE NUMBER ONE) เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและภูมิคุ้มกันยาเสพติดในทุกกลุ่มวัย แสดงดังภาพประกอบ

2. พื้นที่มีนโยบายเน้นการคัดกรอง บำบัดฟื้นฟูลดอันตรายจากยาเสพติดและกลับคืนสู่สังคม โดยประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในการค้นหาเน้นกลไกประชารัฐ โดยมีการประชุมชี้แจงนโยบาย ยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงาน และมีข้อสั่งการอย่างชัดเจน แสดงดังภาพประกอบ

3. ในพื้นที่จังหวัดนครปฐมมีการดำเนินการพัฒนาศักยภาพบุคลากร สนับสนุนบริการรักษา บำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยยาเสพติดในสถานพยาบาล ชุมชนและการป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยเน้น การสนับสนุนการรักษาพยาบาลและบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติดในโรงพยาบาล และสนับสนุนการ ดำเนินงานหน่วยบริการระดับอำเภอ ในการป้องกันการใช้สารเสพติดในกลุ่มเยาวชน

4. มีการนำใช้นโยบายการป้องกันและควบคุมแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา โดยมีการประเมิน และผลักดันให้เป็นโรงเรียนสีขาว ภายใต้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุขอย่างต่อเนื่อง แสดงดังภาพประกอบ

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบรองรับในการดำเนินงาน
ป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน แสดงดังภาพประกอบ

6. หน่วยงานในพื้นที่มีนโยบายสนับสนุนการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนโดยการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจังหวัดนครปฐม ดำเนินการศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดนครปฐม โดยการดำเนินกิจกรรมจากวิทยากรผู้มีประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดและถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดให้กับผู้ที่เข้ารับการบำบัดอีกด้วย แสดงดังภาพประกอบ

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation)

1. มีหน่วยงานงานกลาง ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอเมืองนครปฐม ที่สะดวกแก่การติดต่อประสานงาน
2. หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดนครปฐม มีการสนับสนุน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมด้านการป้องกันสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานมีเพียงพอ
3. คณะกรรมการป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในพื้นที่ มีองค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถคุณสมบัติเหมาะสมและผ่านการอบรมก่อนดำเนินการในสถานที่จริง
4. คณะกรรมการป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในพื้นที่ให้คำแนะนำและที่ปรึกษา
5. คณะกรรมการป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดมีการประสานงานให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม
6. ใช้งบประมาณในด้านสนับสนุนกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์อย่างเหมาะสม

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

1. จัดให้มีวิทยากรมาให้ความรู้ภายใต้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติด และอบายมุข อย่างสม่ำเสมอ
2. ในพื้นที่ที่มีการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดปัจจัยเสี่ยงซึ่งเป็นวงจรสำคัญของปัญหา ยาเสพติด
3. แกนนำชุมชนในพื้นที่รู้จักการป้องกันไม่ให้ยาเสพติดเข้ามาแพร่หลายในชุมชน
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้ห่างไกลยาเสพติด โดยเน้นให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
5. หน่วยงานระดับจังหวัดมีการสนับสนุนเงินทุนในกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์และกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังและป้องกันสารเสพติด
6. หน่วยงานในพื้นที่มีการสร้างกลุ่มเฝ้าระวังจุดเสี่ยงยาต้านเสพติดในชุมชน

การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

1. มีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอเมืองนครปฐม ที่ดำเนินการทั้งการเฝ้าระวัง การจับกุม แต่เน้นด้านการเฝ้าระวังน้อย
2. เครือข่ายโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุขในพื้นที่
3. แกนนำชุมชนในพื้นที่คนในชุมชนร่วมกันเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเฝ้าระวังสารเสพติดและการปลูกจิตสำนึกด้านการเฝ้าระวังสารเสพติดระดับครัวเรือนในชุมชน
4. ในพื้นที่มีเครือข่ายโรงเรียนสีขาวด้านการเฝ้าระวังสารเสพติด
5. คนในชุมชนร่วมกันเฝ้าระวังผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
6. สมาชิกรู้จักการร่วมมือร่วมใจทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน
7. มีหน่วยงานสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน

4.2 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ผู้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการป้องกันการใช้สารเสพติดในเยาวชน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อม (Context)

- 1) บางชุมชนในพื้นที่ยังเป็นแหล่งมั่วสุ่มแพร่ระบาดของสารเสพติด และบางพื้นที่ยังเป็นจุดเสี่ยงต่อการพักยาที่กระจายสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และยากแก่การจับกุม ซึ่งสภาพแวดล้อมของเยาวชนเหล่านี้จึงเป็นที่มาทำให้เยาวชนเข้าถึงและใช้สารเสพติดได้ง่าย
- 2) โรงเรียนมีมูมอับ จุดลับตาที่เอื้อต่อการไปมั่วสุ่มใช้สารเสพติด
- 3) พื้นที่ไม่มีกฎ ข้อบังคับ และขาดการเฝ้าระวังอย่างเป็นรูปธรรม

2. ปัจจัยนำเข้า (Input)

- 1) ควรมีการประชุมกำหนดและแสดงบทบาทพร้อมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการด้านยาเสพติด
- 2) หน่วยงานกลางสร้างระบบเครือข่ายช่องทางสารสนเทศ เพื่อประเมิน เฝ้าระวังสารเสพติดในชุมชน
- 3) สร้างทีมงานทางด้านสาธารณสุข เพื่อทำหน้าที่ป้องกันและสามารถเข้าถึงเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้
- 4) บูรณาการฝ่ายป้องกันและฝ่ายปราบปราม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ความรู้ด้านกฎหมาย การลงโทษ ของผู้กระทำความผิด จากการใช้ยาเสพติด

3. กระบวนการ (Process)

- 1) ควรอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างศักยภาพผู้เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเสพติดในเยาวชน โดยเฉพาะ บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ครู และเยาวชน ในด้านการสังเกตพฤติกรรมที่ ทักซะการ สร้างกำลังใจ และทักษะปฏิเสธ
- 2) ควรมีแผนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบบูรณาการด้านการป้องกันสารเสพติดของทีมเครือข่ายชุมชน ได้แก่ ภาคประชาชน ครอบครัว หน่วยงานภาครัฐ
- 3) พื้นที่ขาดช่องทางการสื่อสาร ควรสร้างระบบการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการป้องกันปัญหาสารเสพติดในพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในชุมชน เพื่อรับรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันเมื่อพบ

4. ผลผลิต (Product)

- 1) สร้างระบบประเมิน เพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะที่เกี่ยวข้อง ในกลุ่มเยาวชนอย่างต่อเนื่อง
- 2) มีระบบการประเมินผล แผนชุมชนแบบบูรณาการด้านการป้องกันยาเสพติด ของทีมเครือข่ายชุมชน ได้แก่ ภาคประชาชน ครอบครัว หน่วยงานภาครัฐ
- 3) เกิดระบบการเชื่อมต่อสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยี เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สามารถใช้ได้จริงในพื้นที่
- 4) มีทีมเครือข่ายป้องกันยาเสพติดต้นแบบ ได้แก่ แกนนำครอบครัว และเยาวชน ร่วมกันสร้างกระบวนการค้นหา วิเคราะห์ความสนใจ ทั้งในชุมชน และในโรงเรียน เพื่อให้เยาวชนร่วมกันคิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจของตนเอง
- 5) ในชุมชนหรือโรงเรียน มีการจัดเวทีแสดงความสามารถ โดยดำเนินการจัดอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยเทอมละ 1 ครั้ง
- 6) สร้างแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อพัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้
- 7) จัดตั้งทีมเครือข่ายป้องกันในพื้นที่จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยสมาชิกในทีมไม่ควรเป็นทีมเดียวกับทีมคัดกรองผู้เสพสารเสพติดในชุมชน ประกอบด้วย นักวิชาการสาธารณสุข แกนนำชุมชน แกนนำครอบครัว แกนนำเยาวชนโดยเน้นงานป้องกันมากกว่าการจับกุม

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ทำการศึกษาในจังหวัดนครปฐม ครอบคลุม 7 อำเภอ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับสูง และพื้นที่ยินดีให้ทำการศึกษาและพร้อมที่จะร่วมมือ

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)

จากการประเมินสภาวะแวดล้อมของรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน พบว่าจังหวัดนครปฐมมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในด้านการส่งเสริมป้องกันไม่ให้เสพสารเสพติดตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งแต่ละพื้นที่มีนโยบายในการคัดกรอง บำบัด พิ้นฟู ลดอันตรายจากยาเสพติด พร้อมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร สนับสนุนบริการรักษา บำบัด พิ้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจากสารเสพติดในโรงพยาบาล และสนับสนุนการดำเนินงานหน่วยบริการระดับอำเภอ รวมไปถึงมีนโยบายในการป้องกันและควบคุมแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา มีการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบรองรับ และมีนโยบายสนับสนุนการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation)

จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อนของรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน พบว่า มีหน่วยงานกลางและหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดนครปฐมให้การสนับสนุน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมด้านการป้องกันสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างเพียงพอ คณะกรรมการป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในพื้นที่ มีองค์ความรู้ ทักษะ และ ความสามารถคุณสมบัติเหมาะสมและผ่านการอบรมก่อนดำเนินการในสถานที่จริง และมีการใช้งบประมาณในด้านสนับสนุนกิจกรรม สาธารณประโยชน์อย่างเหมาะสม

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

จากการประเมินกระบวนการของรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน พบว่า มีการจัดให้มีวิทยากรมาให้ความรู้ภายใต้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติด และอบายมุข อย่างสม่ำเสมอ มีการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แกนนำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันเฝ้าระวังและดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้ห่างไกลยาเสพติด พร้อมทั้งมีหน่วยงานระดับจังหวัดให้การสนับสนุนเงินทุนในกิจกรรมสาธารณประโยชน์และกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังและป้องกันสารเสพติด

การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

จากการประเมินผลผลิตของรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน พบว่า มีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอเมืองนครปฐม ที่ดำเนินการทั้งการเฝ้าระวัง การจับกุม มีเครือข่ายโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข พร้อมทั้งมีผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกันเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเฝ้าระวังสารเสพติด การปลูกจิตสำนึกด้านการเฝ้าระวังสารเสพติดระดับครัวเรือนในชุมชน และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน

2. การศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม มีผู้ให้ข้อมูลให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการป้องกันการใช้สารเสพติดในเยาวชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation)

ในบางพื้นที่ยังเป็นแหล่งมั่วสุมแพร่ระบาดของสารเสพติด และบางพื้นที่ยังเป็นจุดเสี่ยงต่อการพักยาที่กระจายสู่ภูมิภาคอื่น ๆ รวมไปถึงโรงเรียนยังมีจุดลับตาที่เอื้อต่อการไปมั่วสุมใช้สารเสพติด

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation)

ควรมีการประชุมกำหนดและแสดงบทบาทร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อประเมิน เฝ้าระวังสารเสพติดในชุมชน รวมทั้งควรมีการสร้างทีมงานทางด้านสาธารณสุข เพื่อทำหน้าที่ป้องกันและสามารถเข้าถึงเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างศักยภาพผู้เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเสพติดในเยาวชน เพื่อช่วยในการสร้างแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบบูรณาการ

การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

ควรมีการสร้างระบบสำหรับประเมินการเสริมสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดระบบการเชื่อมต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยี รวมทั้งจำเป็นต้องมีการ

สร้างเครือข่ายและแกนนำชุมชนโดยมีการจัดเวทีแสดงความสามารถ เพื่อพัฒนาทักษะการถ่ายทอดความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านสภาวะแวดล้อม (Context) จากการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ปัญหาที่พบในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะขยายความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยจากการศึกษาพบว่าในบางพื้นที่ยังเป็นแหล่งมั่วสุ่ม แพร่ระบาดของสารเสพติด และบางพื้นที่ยังเป็นจุดเสี่ยงต่อการพักยาที่กระจายสู่ภูมิภาคอื่น ๆ รวมไปถึงโรงเรียนยังมีจุดลับตาที่เอื้อต่อการไปมั่วสุ่มใช้สารเสพติด จึงเป็นผลให้มีผู้เสพสารเสพติด รายใหม่ที่มีอายุน้อยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากปัญหาที่เกิดขึ้นผู้วิจัยจึงศึกษาค้นคว้าและ พบว่า ในพื้นที่ให้ความสำคัญในการนำนโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานของรัฐบาล ด้านการป้องกันยาเสพติด มาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งนโยบายที่ชัดเจนโดยและดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ในด้านการส่งเสริมป้องกันไม่เสพสารเสพติด โดยเน้นการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (TO BE NUMBER ONE) เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและภูมิคุ้มกันยาเสพติดในทุกกลุ่มวัย พบว่ามีการดำเนินงานและเกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรม เช่น การเสริมสร้างองค์ความรู้ สร้างกลุ่มทำกิจกรรม และเกิดกิจกรรมแสดงความสามารถ เช่น การประกวด Dancercise ซึ่งพบว่า มีเครือข่ายแกนนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม โดยวัตถุประสงค์ เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนในชุมชนได้แสดงออกตามความสนใจและสังคมยอมรับในสิ่งที่เยาวชนเป็น ส่งผลให้เยาวชนรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง โดยเน้นความหลากหลายของกิจกรรมครอบคลุม ทัวถึง เข้าถึง เน้นการมีส่วนร่วมที่ตรงกับความสนใจของเยาวชนเพื่อให้ออกกำลังกายเกิดความต่อเนื่อง จะส่งผลให้เยาวชนรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและห่างไกลจากการใช้ยาเสพติด เป็นไปตามแนวคิดของ Jacob Kraemer Tebes (2007) พบว่า การพัฒนาเยาวชนเชิงบวกโดยเน้นวิธีการส่งเสริมความถนัดของวัยรุ่น หลังเลิกเรียนเพื่อเสริมทักษะการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพของวัยรุ่นสามารถป้องกันการเข้าใช้สารเสพติดของวัยรุ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า การเสริมสร้างให้นักเรียนมีความคิดและเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกพฤติกรรมป้องกันการยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นิตยา หยงอ่อน, 2556) นอกจากความสำเร็จและยังพบจุดที่ต้องปรับปรุง จากข้อมูลพบว่า กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเยาวชนในสถานศึกษาซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่พบว่ากลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษามีปริมาณน้อย และส่วนใหญ่ได้รับการละเลยจากการเสริมหนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมจากหน่วยงานต่างๆ และจากข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่กลุ่มนักเสพรายใหม่ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนนอกสถานศึกษา ที่มี

อายุน้อยลงเรื่อยๆ และมีปริมาณเพิ่มอย่างต่อเนื่อง และงานสำคัญในพื้นที่อีกส่วนหนึ่งในจังหวัดนครปฐม คือ การคัดกรอง บำบัดฟื้นฟูลดอันตรายจากยาเสพติดและกลับคืนสู่สังคม โดยประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยดำเนินงานในรูปแบบค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มนักเสพยาใหม่ ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมและเกิดจากการมีส่วนร่วมในเชิงพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ทำให้การทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ ความร่วมมือจึงเป็นคุณลักษณะที่กลุ่ม ทีม หรือองค์กรพึงปรารถนา (Croewther, 1996) และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติของประเทศ ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และปัจจัยที่มีผลต่อการความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ประกอบด้วย เครือข่ายชุมชนยาเสพติด องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (เอกรัตน์ หามนตรี, 2561)

นอกจากการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่แล้ว ยังพบแต่ปัญหาหรือจุดที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมของกิจกรรมนี้ จากปัญหาในพื้นที่พบว่า เยาวชนบางส่วนเลิกใช้ยาและกลับไปเป็นคนดีของสังคม แต่บางส่วนใช้ค่านี้อีกเพื่อสร้างเครือข่ายด้านยาเสพติด และบางรายอาจกระจายสู่จังหวัดใกล้เคียงได้ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อลูกหลานและยากแก่การควบคุม ซึ่งในพื้นที่ได้มองเห็นปัญหา และอยู่ในกระบวนการควบคุมป้องกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมของชุมชนแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะต่างคนต่าง มีความสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน (Roberts, Oyun, Batnasan, & Laing, 2005) และสอดคล้องกับการศึกษาของซูซาน พบว่า สิ่งแวดล้อมที่มีการระบาดของยาเสพติด ส่งผลให้วัยรุ่นอยากลองยาเสพติด (Susan, 2008)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) จากผลการศึกษา พบว่า หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดนครปฐมให้ความสำคัญในการจัดการปัญหา ยาเสพติด ทั้งในด้านการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมด้านการป้องกันสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานที่ย่างเพียงพอ ซึ่งมีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอเมืองนครปฐม ทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานในพื้นที่ ผ่านการอบรมก่อนดำเนินการในสถานที่จริง และมีการใช้งบประมาณในด้านสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างเหมาะสม เพื่อทำหน้าที่ป้องกันและสามารถเข้าถึงเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การเสริมสร้างองค์ความรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อ การแสดงพฤติกรรม (Green, & Kreuter, 1999) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สายสุดา สุขแสง (2560) พบว่า การให้ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้แก่แกนนำภาคประชาชนส่งผลกระทบต่อ การป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่

แต่จากข้อมูลพบว่า การติดต่อประสานงานในพื้นที่ยังขาดความครอบคลุม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาครัฐ แต่บางพื้นที่ยังขาดการทำงานร่วมกันของภาคประชาชน เนื่องจากปัญหา ยาเสพติดเป็นปัญหาที่

ล่อแหลม และอาจส่งผลให้เกิดอันตรายได้ในพื้นที่ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการติดต่อประสานงาน และพบว่ายังขาดระบบสารสนเทศการแลกเปลี่ยนข้อมูลของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างภาครัฐ ภาคชุมชน และแกนนำครอบครัว ซึ่งถ้ามีการพัฒนาเกิดขึ้นจะส่งผลให้เกิดการทำงานที่เป็นรูปธรรม รวดเร็ว และแก้ปัญหาได้ตรงสาเหตุมากขึ้น เป็นไปตามแนวคิดที่ว่า ความก้าวหน้าในเชิงวิชาการและวิวัฒนาการของเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ความรู้แพร่กระจายและเปิดให้เกิดการรับรู้มากขึ้น เข้าถึง และสื่อสารกันง่ายขึ้น สามารถต่อยอดไปสู่ความรู้ใหม่ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในแต่ละขั้นตอน (นภดล เลื่อนนักรบ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศด้านยาเสพติดส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (นิตยา หยงเอน, 2556)

3. ด้านกระบวนการ (Process) จังหวัดนครปฐมมีการจัดให้มีวิทยากรมาให้ความรู้ภายใต้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุขอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการจัดค่ายเพื่อให้ความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน โดยมีครอบครัว แกนนำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันเฝ้าระวังและดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้ห่างไกลยาเสพติด และยังพบว่าบางพื้นที่ที่มีการนำแนวคิดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านการใช้สารเสพติดของเยาวชน ซึ่งพบว่าได้ประโยชน์อย่างมากในเชิงพื้นที่ ผ่านโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพื้นที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภาธรนิลกรณ และ ประพันธ์ ชันติธีระกุล (2563) พบว่า รูปแบบการเฝ้าระวังการใช้สารเสพติดของเยาวชนในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครปฐม ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ครูแกนนำทางศาสนา และสร้างแผนงานเฝ้าระวังในชุมชน และจัดตั้งศูนย์พัฒนาจิตสมาธิ ปัญญา ตามหลักศีล 5 ที่ตรงกับความต้องการของพื้นที่ที่สามารถแก้ปัญหาสารเสพติดได้จริง

นอกจากนี้ยังพบจุดอ่อนที่ต้องพัฒนา พบว่า การจัดกระบวนการมีการกระจุกตัวอยู่บางพื้นที่เท่านั้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีแกนนำที่มีศักยภาพ และมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ในการป้องกันการใช้ยาเสพติด จึงส่งผลให้พื้นที่ขาดแกนนำด้านยาเสพติดที่เพียงพอและครอบคลุม จึงไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของ อิศราภาพ มาเรื่อน (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่าย ในการวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน เป็นปัจจัยแก่ความสำเร็จในการควบคุมและแก้ไขปัญหายาเสพติด และเป็นไปตามการศึกษาของ วรากร พาจรทิศ (2558) พบว่า การสร้างเครือข่ายร่วมกันระหว่างหมู่บ้านชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สามารถแก้ไขปัญหาคดีที่สุด

4. ด้านผลผลิต (Product) จังหวัดนครปฐม มีการดำเนินงานที่เกิดจากหน่วยงานที่ดูแล ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอเมืองนครปฐม ที่ดำเนินการทั้งการเฝ้าระวังและการจับกุม รวมถึงมีเครือข่ายโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข พร้อมทั้งมีผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกันเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเฝ้าระวังสารเสพติด การปลูกจิตสำนึกด้านการเฝ้าระวังสารเสพติดระดับครัวเรือนในชุมชน และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน

สอดคล้องกับการศึกษาของสายสุดา สุขแสง (2560) พบว่า การให้ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้แก่แกนนำภาคประชาชนส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ และการศึกษาของสุวิทย์ สลามเต๊ะ (2561) พบว่า การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อการป้องกันการติดยาเสพติด จึงเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนได้รับภูมิคุ้มกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมต่อไป แต่สิ่งที่ต้องปรับปรุง พบว่า ยังขาดการสร้างระบบสำหรับประเมินการเสริมสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดระบบถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เยาวชน สายด่วนออนไลน์ปรึกษาหรือรายงานสถานการณ์ด้านการใช้ยาเสพติดที่น่าสนใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างรวดเร็ว ผ่านช่องทางการสื่อสาร เช่น line Facebook website ฯลฯ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ความก้าวหน้าในเชิงวิชาการและวิวัฒนาการของเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ความรู้แพร่กระจายและเปิดให้เกิดการรับรู้มากขึ้น เข้าถึง และสื่อสารกันง่ายขึ้น สามารถถ่ายทอดไปสู่ความรู้ใหม่ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในแต่ละขั้นตอน (นภดล เลื่อนกรบ, 2560) และการรับสารนิเทศจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการป้องกันยาเสพติด และผลจากวิจัยที่พบว่าการประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดของบุคลากรอาชีวศึกษาในภาคอีสานตอนล่าง (ธนชน อินทจันทร์, 2556)

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดโครงสร้าง อำนาจและสายการบริหาร และการป้องกันเฝ้าระวัง ควบคู่ไปกับการมีทีมค้นหายาเสพติดในพื้นที่ โดยเฉพาะควรมีนโยบาย ให้เด็กและเยาวชนแสดงออก
2. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจเกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมและการเสพยาบ้ารายใหม่ ควรพิจารณาทั้งตัวเยาวชน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเยาวชน คือ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตลอดจนปรับทัศนคติของผู้นำชุมชนในการร่วมเป็นเจ้าของปัญหา ตลอดจนแชร์ข้อมูลที่สำคัญในการป้องกันการใช้ยาบ้า
3. ภาคชุมชน ควรวางแผน และสนับสนุน ด้านความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติที่ถูกต้องแก่ผู้ปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และสนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนากิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของเยาวชน เพื่อให้เกิดความหลากหลาย
4. ภาครัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับดำเนินการควบคุมสื่อที่เข้าถึงเยาวชนของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. นำผลที่ได้จากการศึกษาต่อยอดการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเสนอเป็นเชิงนโยบายให้กับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติการด้านยาเสพติดในพื้นที่ทดลองใช้รูปแบบ เพื่อที่จะสามารถแก้ปัญหาได้จริง

2. ควรมีการศึกษาเพื่อทดลองใช้และประเมินผลการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน ที่มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ที่มีบริบทเขตเมือง และเขตชนบท เพราะบริบทของชุมชนมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ฯ ทั้งนี้ชุมชนเมืองจะมีความซับซ้อนของการจัดการด้านป้องกันสูงกว่าชุมชนชนบท

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา ไทยกกล้า และคณะ. (2555). *สถานการณ์ปัญหายาเสพติด การแพร่ระบาดและผลกระทบในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ท่องเที่ยว : ศึกษากรณีเมืองเชียงใหม่ และเมืองลำพูน*. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กมลวรรณ จินหน่อ. (2553). *การใช้กิจกรรมการแนะแนว เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการการเรียนรู้ เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- คณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2551). *สถานภาพการใช้ยาบ้า ไอซ์ กัญชา สารระเหย ยาอี ยาเค โคเคน ผีน เฮโรอีน (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. ศูนย์วิจัยยาเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ
- คะนอง พิณ. (2558). *การพัฒนาารูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านของฮี ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*. ใน *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การประชุมวิชาการ มหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 10* (น. 211-220). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิตติวิสุทธิ์ วิมุตติปัญญา. (2557). *การพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.
- จีระศักดิ์ บุตรด้วง. (2551). *การประเมินผลโครงการการใช้เทคโนโลยีก๊าซชีวภาพศึกษากรณี: บ้านทรัพย์ตะเคียน ตำบลชัยมะกรูด อำเภอกลองหาดี จังหวัดสระแก้ว*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชวันรัตน์ เสถียรกิตติธนา. (2556). *ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตแบบบูรณาการโดยครอบครัวมีส่วนร่วมต่อต้านพลังการเสพยาบ้าของผู้เสพยาบ้าที่ได้รับการบำบัดในระยะฟื้นฟูสภาพ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชัยณรงค์ อ่อนภูธร. (2558). *ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ชานนท์ มณีศรี. (2556). *ผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตต่อการป้องกันการเสพยาเสพติด ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, สงขลา.

- ชาย โปธิสิตา. (2556). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชวันรัตน์ เสถียรกิตติธนา. (2556). *ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตแบบบูรณาการโดยครอบครัวมีส่วนร่วม ต่อด้านพลังการเสพยาบ้าของผู้เสพยาบ้าที่ได้รับการบำบัดในระยะฟื้นฟูสภาพ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชัยณรงค์ อ่อนภูธร. (2558). *ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ชานนท์ มณีศรี. (2556). *ผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตต่อการป้องกันการเสพยาเสพติด ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, สงขลา.
- ชาย โปธิสิตา. (2556). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน. (2553). *การส่งเสริมสุขภาพในชุมชนแนวคิดและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุลยา จิตตะยโสธร. (2552). รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู: แนวคิดของ Diana Baumrind Diana Baumrind's Parenting Styles. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 29(4), 173-184.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด.
- ทวีป ศิริรัมย์. (2544). *การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธนชน อินทร์จันทร์. (2556). *รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันยาเสพติด ในสถานศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.
- ธราเทพ โอชาส. (2554). *รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด โดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา เทศบาลตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ธีรเดช ฉิมวัย. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด ตำบลท่าชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นภา ชมไพบูลย์. (2529). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของกลุ่มเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาวี สุกวงศ์ธนา. (2556). *แนวทางการป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน: ภูมิคุ้มกันเพื่อสร้างโลกสีขาว*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

- นิตยา หยองเอน. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- บุษิตรี โมฆรัตน์ . (2560). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาเชิง
พุทธบูรณาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 5(5), 63-75.
- ปวรวรรณ พันแจ่ม, และเบญจภรณ์ ขวัญสมคิด. (2555). พฤติกรรมการใช้ Smartphone และการใช้เวลาของ
นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี. เพชรบุรี:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประณยา ปันปิน. (2551) โปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการเสพยาเสพติด ในนักเรียน
ประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่/เชียงใหม่.
- ประยูร ศรีประสาธน์. (2542). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษา
ประจำโรงเรียนประถมศึกษา. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเวช ผ้าเจริญ. (2552). การประเมินผลโครงการตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์สถานีตำรวจภูธรแก่ง
อ่าวแก่ง จังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป,
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2554). ประวัติกองทุนแม่ของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : สำนัก
ยุทธศาสตร์ (สำนักงานโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 5. (2553). คู่มือวิทยากรกระบวนการระดับจังหวัด กองทุนแม่
ของแผ่นดิน. ขอนแก่น: ชมรมเครือข่ายภาคประชาสังคม สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
ภาค 5.
- ปิยาพัทธ์ อารีญาติ. (2549). พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในอำเภอ
แม่สาย จังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, เพชรบุรี.
- ปัญญาพัฒน์ ไชยเมธ. (2557). วิธีการวิจัยทางสาธารณสุข. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิชิต ฤทธิจรรยา. (2555). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : แฮาส์ ออฟ เคอร์มีส์.
- พัชรา วงศ์สุวรรณ. (2552). พฤติกรรมการเสพยาบ้าของวัยรุ่น การศึกษารายกรณี (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พัชราภรณ์ ต่านประชุม. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

- พลับพลึง เพิ่มทรัพย์. (2550). *การประเมินผลการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของกลุ่มสตรี อำเภอกะกูด จังหวัดตราด. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- พรรณภา เรื่องกิจ. (2554). *ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันต่อการใช้แอมเฟตามีนของนักเรียนวัยรุ่นนันทบุรี: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมแบบไม่จับคู่. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.*
- พิสนุ พงศ์ศรี. (2549). *การประเมินทางการศึกษา แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ เทียมฟ้าการพิมพ์.*
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2557). [ออนไลน์]. *แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย. [สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2562]. จาก <http://www.thailabour.org/thai/news/47120601.html>.*
- มิตธิพันธ์ มอสูงเนิน. (2557). *บทบาททางสังคมของครอบครัวผู้เสพติดที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านการป้องกันยาเสพติด อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- เมธธิยา เกิดผล และ แต่ง รัตนา. (2556). *ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.*
- เยาวดี ราชชัยกุล. (2542). *การประเมินโครงการแนวคิดและการปฏิบัติ CPO. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย*
- เยาวดี ราชชัยกุล. (2550). *การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- รัตนะ บัวสนธ์. (2540). *การประเมินโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพฯ : คอมแพค พรินส์ จำกัด.*
- รัตนะ บัวสนธ์. (2555). *วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์*
- วัฒนา พุฒิชชาติ. (2558). *ศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านชายแดน ไทย ลาว (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.*
- วิทยา รอบคอบ. (2557). *การพัฒนาทักษะชีวิตโดยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกัน พฤติกรรมเสี่ยงต่อการ ติดยาบ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในตำบลหนองไฮ อำเภอเมืองศรีสะเกษ (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.*
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2546). *การบริหารและจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โพธิ์ เพช.*

- วัลย์ลักษณ์ สายิน. (2554). ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับ
แรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
2 โรงเรียนแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
ขอนแก่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). ทฤษฎีการประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ศุภร ชินะเกตุ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,
กรุงเทพฯ.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2537). รวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). วิธีวิทยาการประเมิน : ศาสตร์แห่งคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมพันธ์ คำทุ่งหงส์. (2553). การประเมินโครงการถนนไร้ฝุ่นภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555
กรณีศึกษา โครงการก่อสร้างถนนลาดยางแยกทางหลวงหมายเลข 348-บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบล
หนองสังข์ อำเภอร้อยพระเทศ จังหวัดสระแก้ว. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา
การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สายสุดา สุขแสง. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นในจังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2547). การศึกษาทางเลือกของชุมชน. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 27
(4) : 18-23 ; มิถุนายน-สิงหาคม.
- สุพัตรา สุขาว. (2557). การพัฒนาต้นแบบความรู้ในการป้องกันการใช้สารเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง. วารสาร
การพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2(3), 245-262.
- สุวรรณ เทียบประสงค์. (2557). เมทริกซ์โปรแกรม โดยเน้นการเสริมสร้างแรงจูงใจ ในผู้ป่วยที่เสพยาบ้าและดื่ม
สุรา ที่เข้ารับการรักษาในคลินิกยาเสพติด โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิทย์ นาศรี. (2557). ปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ของผู้ประสานพลังแผ่นดิน ตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2553). ความรู้และแนวทางการป้องกัน และ
แก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2558). *สรุปสถานการณ์ยาเสพติด ปี 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2555). *สรุปสถานการณ์ยาเสพติด ปี 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2557). *สรุปสถานการณ์ยาเสพติดปี 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2561). *สรุปสถานการณ์ยาเสพติดปี 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม. (2559). *Nakhon Pathom Public Health Office*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2559, จาก <http://nptho.moph.go.th/>
- โสฬวรรณ อินทสิทธิ์. (2555). *การพัฒนารูปแบบการป้องปรามพฤติกรรมกรรมกรรมเสพติดของวัยรุ่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- หัสติน แก้ววิจิต. (2559). ทำการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน : การทดสอบทฤษฎีการกำหนดตนเอง. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 22(2), 48 - 64.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข
- อัญชลี บุญอินทร์. (2553). *การประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML): กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริการรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญชลี พูลเจริญ. (2556). *การศึกษาสาเหตุการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- อัมพร ภูแก้ว. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่เทศบาลตำบลพลวงอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- อัศวิน แก้วดวงเล็ก. (2554). *การมีส่วนร่วมของครูต่อการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2014). *Research design : qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks: Sage.

- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper and Row.
- Dyer, J.H., & Nobeoka, K. (2000). Creating and managing a high- performance knowledge-Sharing network. *The Toyota Strategic Management Journal*, 21(3), 345 – 367.
- Epstein, N. B., De Goede, I., H. A., Branje, S., J. T., & Meeus , W., H. J. (2009). Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, 75-88.
- Fornaroff, A. (1980). *Community Involvement in Health System for Primary Health Care*. Geneva: World Health Organization.
- Gochman, D.S. (Ed.). (1997). *Handbook of Health Behavior Research I*. New York: Plenum.
- Green, & Kreuter. (1999). *Health Promotion Planning: An Education and Environmental Approach*. Toronto: Mayfield Publishing.
- Herrenkohl, T. I., Lee, J. O., Kosterman, R., & Hawkins, J. D. (2012). Family influences related to adult substance use and mental health problems: A developmental analysis of child and adolescent predictors. *Journal of Adolescent Health*, 129 - 135.
- Huang, C-M, Chien, L-Y, Cheng, C-F, & Guo J-L. (2012). Integrating life skills into a theory-based drug-use prevention program:effectiveness among junior high students in Taiwan. *J Sch Health*, 82, 328-335.
- Kopak, A. M., Chen, A. C., Haas, S. A., & Gillmose, M. R. (2012). The importance of family factor to protect against substance use related problem among Mexican heritage and White youth. *Drug and alcohol dependence*, 34 - 41.
- Koufman, H.F. (1949). Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities. Agricultural Experiment Station Bulletins; March.
- Kumpfer, K. L. (1999). Factor and processes contributing to resilience: The resilience framework. In Meyer, D. Glantz, & Jeannette L. Johnson (Eds.), *Resilience and development: Positive life adaptations* (pp. 179-224). New York: Kluwer Academic/ Plenum Publishers.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage.

- Research report prepared for the NSW Public Service Commission. (2013). *Collaboration between sectors to improve customer outcomes for citizens of NSW*. Retrieved December 9, 2016, from <http://www.psc.nsw.gov.au>.
- Santrock, W. J. (1996). *Adolescence*. USA: Times mirror Higher Education.
- Simon, L. G., & Conger, R. D. (2007). Linking mother - father differences in parenting styles and adolescent outcomes. *Journal of Family Issues*, 8, 212 - 241.
- Susan, G. Sherman, Danielle German, Bangorn Sirojorn, NickThompson, Apinun Aramrattana, & David D. Celentano. (2008). Initiation of methamphetamine use among young Thai drug users:A qualitative study. *Journal of Psychoactive Drugs*, 42(1), 36-42.
- Tafa, M., & Baiocco, R. (2009). Addictive Behavior and family functioning during adolescence. *The American Journal of Family Therapy*, 37, 388-395.
- Teddlie, C., & Tashakkori, A. (2009). *Foundation of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral science*. Los Angeles: SAGE.
- Thoits, P. A. (1982). Conceptual, methodological, and theoretical problems in studying social support as abuffer against life stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 23, 145-149.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2012). *World drug report 2012*. Geneva: UNODC.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2018). *World drug report 2018*. Geneva : UNODC.
- World Health Organization. (2010). *Definition*. Retrieved March 24, 2014, from http://whqlibdoc.who.int/offset/WHO_OFFSET_60.pdf.
- Wright, L. M., & Leahey, M. (2013). *Nurses and Families: A guide to family assessment and intervention* (6th ed.). Philadelphia: F. A. Davis.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	อาจารย์ ดร. ภารณี นิลกรณ์
ตำแหน่งทางวิชาการ	อาจารย์
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ประวัติการศึกษา

วุฒิการศึกษา	สาขาวิชา	สถาบัน
ส.ด.	สาธารณสุขศาสตร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ส.ม.	สาธารณสุขศาสตร์	มหาวิทยาลัยบูรพา
วท.บ.	สุขศึกษา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสบการณ์การสอน 8 ปี

วิชาที่สอน

รหัสวิชา	ชื่อวิชา
4073307	สุขศึกษาและพลศึกษา
407xxxx	ระเบียบวิธีวิจัยทางสาธารณสุข
4072xxx	ประชากรศาสตร์
407xxxx	คอมพิวเตอร์และสารสนเทศทางสาธารณสุข
4072702	สุขภาพจิตชุมชน
4074910	สัมมนาทางสาธารณสุข
407xxxx	อนามัยชุมชน

ผลงานทางวิชาการ

วารสาร

Paranee ninkron et al., Substance Use and Related Risk Behaviours among Junior High School Students in Nakhon Pathom Province, Thailand. **Journal of Health Research.**

(vol. 35, year 2021). (Scopus 0.5, CiteScore Tracker 2020)

ภาธรณี นิลกรณ์ และคณะ. (2564). “รูปแบบการเฝ้าระวังการใช้สารเสพติดของเยาวชนในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดนครปฐม”. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒราชนครินทร์.**

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน - ธันวาคม 2564. TCI (กลุ่มที่ 1).

ภาธรณี นิลกรณ์, เสาวรส พัวพลเทพ. (2563). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒราชนครินทร์”.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ปีที่ 14 (ฉบับที่ 3) (เดือน กันยายน – ธันวาคม พ.ศ.2563). TCI (กลุ่มที่ 2).

ภาธรณี นิลกรณ์. (2562). “นวัตกรรมการบริโภคอาหารและการออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมสุขภาพของเด็กและเยาวชนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม”.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ปีที่ 13 (ฉบับที่ 2) (เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม) พ.ศ.2562, 213-227. TCI (กลุ่มที่ 1).

ภาธรณี นิลกรณ์, ประพันธ์ ชันดิธีระกุล. (2562). “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของเยาวชนในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดนครปฐม”. **วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา, ปีที่ 20** ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2562, 114 - 122. TCI (กลุ่มที่ 1).

ภาธรณี นิลกรณ์, ศิวีไลซ์ วนรัตน์วิจิตรกุล. (2562). “สาเหตุและที่มาของการเสพยาบ้ารายใหม่ : กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนล่าง”. **วารสารสาธารณสุขศาสตร์.**

ปีที่ 49 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2562, 130 – 141. TCI (กลุ่มที่ 1).

☞ รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

Paranee Ninkron. Health tourism The Local Wisdom Of Indigenous Medicine In Sampran District I, Nakhon Phathom Province. **The 9th International Conference on Art and Culture Network (9 th ICAC 2019)**. Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand. 27th January, 2019.

ภรณ์ นิลกรณ์, เสาวรส พัวพลเทพ, เบญจมาภรณ์ นาคามดี, วราวุฒิ มหามิตร, คันธรส สุขกุล. (2563).

โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นในชมรมผู้สูงอายุตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. วันที่ 9 - 10 กรกฎาคม 2563. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ภรณ์ นิลกรณ์. (2562). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการได้รับควันบุหรี่มือสองในกลุ่มแรงงานแคมป์คนงานคัดแยกขยะ. **การประชุมวิชาการบุหรี่ยุติและสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 18 เรื่อง Tobacco and Lung Health**. วันที่ 20-21 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ณ โรงแรมเซ็นทรา บายเซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ. 278- 290.

ภรณ์ นิลกรณ์, ประพันธ์ ชันติธีระกุล, อุกฤษฏ์ อำไพพันธุ์, วาริตา เพชรธีรานนท์.(2560). รูปแบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมกรรมการเดินกเสพหน้าใหม่ที่เป็นเยาวชนในชุมชนโดยการสร้างภูมิคุ้มกันอย่างมีส่วนร่วม ตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. **งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีครั้งที่ 2 (The 2nd KRU NATIONAL ACADEMIC CONFERENCE)**, ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2560. ณ อาคารบริการวิชาการและบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.145 – 158.

ภรณ์ นิลกรณ์, ประพันธ์ ชันติธีระกุล, อุกฤษฏ์ อำไพพันธุ์, วาริตา เพชรธีรานนท์, ศุภาวรรณ บุญลือพันธุ์. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 3 สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. **การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏเลยวิชาการ ประจำปี 2561**, ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 ณ ห้องประชุมสัมมนาชั้น 2 อาคารศูนย์คอมพิวเตอร์และภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย.211- 224.

ภาคผนวก ข

บทความสำหรับเผยแพร่ (infographic)

การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

อาจารย์ ดร.ภรณ์ นิลกรณ์
สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Evaluation of the new substance abuse prevention model
among young population of Nakhon Pathom Province, Thailand

วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1 เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม
- 2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

ผลการศึกษา

ผลประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

- 1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) จังหวัดนครปฐม มีนโยบายที่ชัดเจน ตลอดจนระดับสูงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสารเสพติด
- 2 ปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation) พบว่า สถานะที่ตั้งของศูนย์ปฏิบัติ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอเมืองนครปฐม โครงการมีความเหมาะสม ผ่านการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) พบว่า มีวิทยากรมาให้ความรู้ ภายใตโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติด และอบายมุข อย่างสม่ำเสมอ และในพื้นที่มีการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลอดปัจจัยเสี่ยงซึ่งเป็นวงจรสำคัญของปัญหาสารเสพติด ผ่านความร่วมมือของแกนนำชุมชน
- 4 การประเมินผลลัพธ์ (Product Evaluation) พบว่า ในพื้นที่มีดำเนินกิจกรรมการ เฝ้าระวัง การจับกุม ผ่านเครือข่ายและมีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุขในพื้นที่ และสมาชิกทั้งหน่วยงานราชการ และภาคประชาชน มีความตื่นตัว ในการแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดร่วมกัน

ขอบเขตรูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การอภิปรายกลุ่ม
(Focus Group Discussion)

การสัมภาษณ์เชิงลึก
(In - depth interview)

- 1 กลุ่มเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด
- 2 กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด
- 3 กลุ่มครูและผู้บริหารโรงเรียน
- 4 กลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุข
- 5 กลุ่มผู้นำชุมชน

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Thematic Analysis)
ภายใต้แนวคิดการประเมินผลแบบ CIPP Model (Daniel L. Stufflebeam)

ขอบเขตพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษา
ครอบคลุม 7 อำเภอ ของจังหวัดนครปฐม
เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน
อยู่ในระดับสูง และพื้นที่ขึ้นดีให้การศึกษาและพร้อมที่จะร่วมมือ

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

- 1 ด้านสถานะแวดล้อม (Context) พบว่าบางชุมชนในพื้นที่ยังเป็นแหล่งมั่วสุม แพร่ระบาดของสารเสพติดและบางพื้นที่ยังเป็นจุดเสี่ยงต่อการพักยาที่กระจายสู่ ภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และยากแก่การจับกุม
- 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) ควรมีการประชุมกำหนดและแสดงบทบาทร่วมของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการด้านยาเสพติด สร้างระบบเครือข่ายช่องทางสารสนเทศ เพื่อประเมิน เฝ้าระวังสารเสพติดในชุมชน
- 3 กระบวนการ (Process) ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างศักยภาพ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเสพติดในเยาวชน และมีแผนการดำเนินงานที่เกิด จาการมีร่วมชุมชนแบบบูรณาการด้านการป้องกันสารเสพติดของทั้งเครือข่ายชุมชน ผ่านระบบการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูล
- 4 ผลผลิต (Product) ควรสร้างระบบประเมินกลุ่มเสี่ยง และมีระบบประเมินผล สร้างทีมเครือข่ายป้องกันยาเสพติดต้นแบบที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง

